

Міністерство
молоді та спорту
України

МОЛОДЬ УКРАЇНИ 2017

РЕЗУЛЬТАТИ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОГО
СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 316.3/4(477)
ББК 60.554(УКР)
М 75

Автори/-ки: *Наталія Дмитрук, Ганна Падалка, Наталія Тілікіна, Галина Єрко, Надія Півоварова, Катерина Нагорняк, Олена Харченко, Сергій Кіреєв*

Координаційна команда: *Олександр Ярема, Ірина Беляєва, Валентина Коляда, Наталія Тілікіна, Марія Карчевич*

М 75 **Молодь України – 2017** / Результати соціологічного дослідження – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 72 с.; іл.

Публікація містить результати загальноукраїнського соціологічного дослідження життєвих пріоритетів та ціннісних уподобань сучасної української молоді, зокрема аналіз цінностей молоді, її громадянської та політичної активності, артикуляції вимог до молодіжної політики держави в умовах сьогодення, оцінки діяльності інфраструктури молодіжних організацій та ініціатив, особливостей сприйняття процесів децентралізації влади в країні та можливих механізмів залучення до цих процесів молодих людей, характеристик мобільних та міграційних настанов молоді, включення молоді до освітнього та трудового процесів, оцінку молоддю стану власного здоров'я та дотримання нею здорового способу життя, сприйняття та відтворення молоддю сімейних цінностей.

ББК 60.554(УКР)

Молодь України – 2017
Дослідження проведене Центром незалежних соціологічних досліджень «ОМЕГА»
на замовлення Міністерства молоді та спорту України

Усі права застережені

© Міністерство молоді і спорту
України, 2017
© ТОВ «Терно-граф», 2017

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	4
Розділ 1. ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ	6
Розділ 2. ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ.....	12
Розділ 3. МОЛОДЬ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В КРАЇНІ	18
Розділ 4. ЕФЕКТИВНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ОЦІНКА МОЛОДДЮ	25
Розділ 5. МОБІЛЬНІСТЬ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ МОЛОДІ	32
Розділ 6. НАВЧАННЯ, ОСВІТА, РОБОТА, ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ	42
Розділ 7. ДОЗВІЛЛЯ ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ	48
Розділ 8. СІМ'Я ТА СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ	54
ВИСНОВКИ.....	66

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вивчення очікувань, потенціалу та спрямованості молодих людей є загальною практикою більшості країн. В Україні протягом останнього десятиліття з метою аналізу соціального розвитку молоді на замовлення Міністерства молоді та спорту України проводяться соціологічні дослідження, в межах яких вивчаються специфіка участі молоді у суспільних процесах, її громадська та політична активність, діагностуються наявні потреби молоді та її актуальні проблеми. Результати таких щорічних досліджень використовуються при підготовці державних цільових соціальних програм, щорічних доповідей Президентом України та Верховній Раді України про становище молоді з метою подальшого формування молодіжної політики в країні та здійснення ефективних інтервенцій, спрямованих на забезпечення потреб та подолання труднощів, з якими стикається молодь в Україні.

Система цінностей молоді не гомеостатична, цінності молоді є трансформативними та відмінними від цінностей, що панують у суспільстві в цілому. Молодь завжди змінює контури традиційних суспільних цінностей та виступає головною рушійною силою суспільства та держави. І саме тому важливо розуміти, в чому полягають соціально значущі уявлення молоді про те, що таке благополуччя, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо, та якою є динаміка цих уявлень.

За результатами трьох досліджень цінностей сучасної молоді України, проведених у 2015¹, 2016² та 2017 роках, у ціннісних пріоритетах молодих українців спостерігається комбінування постматеріалістичних цінностей, орієнтованих на самореалізацію і соціальний престиж, та матеріальних цінностей з орієнтацією на прагматичність.

За даними, отриманими у 2017 році, українська молодь визначила як значущі для свого ціннісного профілю такі базові індивідуальні цінності, що репрезентують її мотиваційний континіум: «самій вирішувати як вчиняти», «складати власну думку, бути власником ідей», «знайти час для вивчення чогось для себе та вдосконалювати свої здібності», «докласти максимум зусиль, щоб інші захоплювалися твоїми досягненнями», «бути заможною людиною», «досягати завжди високих цілей» та «одноосібно приймати рішення щодо власного життя».

Тематичне соціологічне дослідження дозволяє оцінити потреби сучасної молоді, її бажання, виміряти її ціннісні орієнтації, що пов'язані з прагненням до відкритості, до змін, до самоствердження. Результати дослідження впливатимуть на формування державної молодіжної політики, розробки молодіжних цільових програм, секторальних та міжсекторальних молодіжних ініціатив та інтервенцій. В умовах децентралізації розуміння потреб та перспективних запитів сучасної української молоді є необхідною умовою розвитку громад та суспільства в цілому.

Мета дослідження: виявити основні пріоритети життєдіяльності, проблеми соціального становища та розвитку молоді України, її цінності, пріоритети та уподобання, особливості організації молодіжної роботи в умовах децентралізації та їх відповідність реальним запитам молодіжного середовища.

Завдання дослідження:

- вивчення сучасних запитів української молоді щодо напрямів реалізації державної молодіжної політики;
- дослідження актуальних питань впровадження молодіжної роботи в умовах децентралізації, форм залучення молоді до розробки та впровадження молодіжної політики на місцевому рівні;
- аналіз цінностей та уподобань молоді, її громадянської позиції та активності;
- аналіз питань працевлаштування та зайнятості молоді, її освітніх планів молоді, залучення молодих осіб до неформальної освіти;
- дослідження специфіки залучення молоді до здорового способу життя, проведення вільного часу та дозвілля молодих осіб.

¹ Молодь України – 2015. Міністерство молоді і спорту України. – К. : ГФК Юкрейн, 2015. – 88 с.

² Дмитрук Н. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Н. Дмитрук, Г. Падалка, С. Кіреєв та ін. – К., 2016. – 137 с.

Опитування проводилося на замовлення Міністерства молоді та спорту України з 20 липня по 10 серпня 2017 року.

Метод дослідження: структуроване інтерв'ю «віч-на-віч».

Цільова група дослідження: молодь віком 14–34 років (громадяни/-ки України).

Географія дослідження: 24 адміністративні одиниці України та м. Київ (окрім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та тимчасово неконтрольованої території України, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження).

Вибіркова сукупність: 2000 респондентів віком 14–34 років, репрезентативна за основними соціально-демографічними ознаками (стать, вік, область проживання, розмір населеного пункту); стандартні відхилення при достовірних 99 відсотках і співвідношенні змінних від 0,1 до 0,5 становлять 1,73–2,88 відсотка.

Інструментарій дослідження. Запитання сформовано з урахуванням попередніх соціологічних досліджень, які проводилися відповідно до замовлення Міністерства молоді та спорту України (соціологічних досліджень «Молодь України – 2007», «Молодь України – 2015» та «Цінності української молоді – 2016»). Також, при розробці анкети враховано Проект національних показників молодіжної політики, що розроблено Державною установою «Державний інститут сімейної та молодіжної політики».

Розділ 1.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ

За результатами соціологічного опитування, основними пріоритетами в житті для більшості молоді є сімейне щастя (64 %) та здоров'я (54 %). Кар'єра (39,3%), свобода та незалежність (29,1%), а також багатство (28,1 %) – посідають друге та третє місця в переліку найбільших бажаних досягнень в житті сучасної молоді (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Розподіл відповідей на запитання «**Чого найбільше Ви хотіли б досягнути в житті?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Сімейного щастя	63,6
Здоров'я	53,6
Зробити кар'єру	39,3
Бути вільним і незалежним у своїх рішеннях та вчинках	29,1
Багатства	28,1
Мати можливість реалізувати свій таланти і здібності	22,1
Стати кваліфікованим спеціалістом	14,2
Принести користь своїй країні	8,1
Спокою та можливості ні в що не втручатися	7,0
Влади	3,1
Слави	2,0
Важко відповісти	0,8
Нічого	0,5
Інше	0,1

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Сучасні українські молоді чоловіки та жінки транслюють відмінні ґендерні життєві пріоритети: молоді жінки, на відміну від молодих чоловіків, більшою мірою є орієнтованими на досягнення сімейного щастя та здоров'я, а молоді чоловіки, порівняно із молодими жінками, мають омріяні горизонти пов'язані із кар'єрою, свободою та незалежністю (автономністю), багатством та владою (Табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Розподіл відповідей на запитання «**Чого найбільше Ви хотіли б досягнути в житті?**» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Молоді чоловіки	Молоді жінки
Сімейного щастя	63,6	52,5	74,9
Здоров'я	53,6	49,5	57,8
Зробити кар'єру	39,3	42,5	35,9
Бути вільним і незалежним у своїх рішеннях та вчинках	29,1	34,1	23,9
Багатства	28,1	31,9	24,1
Мати можливість реалізувати свій таланти і здібності	22,1	22,4	21,8
Стати кваліфікованим спеціалістом	14,2	14,1	14,3
Принести користь своїй країні	8,1	9,3	6,8
Спокою та можливості ні в що не втручатися	7,0	6,9	7,1
Влади	3,1	4,1	1,9
Слави	2,0	2,5	1,5
Важко відповісти	0,8	0,7	0,8
Нічого	0,5	0,1	0,8
Інше	0,1	0,1	0,1

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Молодь старших вікових груп, у віці 25–34 років, у порівнянні із молоддю молодших вікових груп, частіше є орієнтованою на досягнення сімейного щастя та здоров'я, а молодь молодшого віку, у віці 14–19 років, порівняно із представниками/-цями старшого віку, – досягти кар'єрного успіху. Окрім цього, молодь молодших вікових груп, більшою мірою, порівняно із молоддю старших вікових груп, є орієнтованою таку пріоритетну цінність як набуття кваліфікації, а молодь старших вікових груп, на відміну від молоді молодших вікових груп, – на спокій та можливість ні в що не втручатися (Табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Розподіл відповідей на запитання «Чого найбільше Ви хотіли б досягнути в житті?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Сімейного щастя	63,6	54,8	57,0	69,7	69,4
Здоров'я	53,6	43,0	46,6	58,2	62,7
Зробити кар'єру	39,3	49,8	46,8	33,6	30,6
Бути вільним і незалежним у своїх рішеннях та вчинках	29,1	25,4	32,1	27,2	31,2
Багатства	28,1	30,0	29,6	27,4	26,0
Мати можливість реалізувати свій талент і здібності	22,1	23,7	23,4	19,0	23,1
Стати кваліфікованим спеціалістом	14,2	19,6	16,8	12,7	9,4
Принести користь своїй країні	8,1	8,7	6,6	8,5	8,3
Спокою та можливості ні в що не втручатися	7,0	4,6	4,3	8,2	10,0
Влади	3,1	3,6	3,2	3,0	2,6
Слави	2,0	3,1	2,3	1,6	1,3
Важко відповісти	0,8	0,5	0,9	0,9	0,7
Нічого	0,5	0,7	0,2	0,2	0,7
Інше	0,1	-	0,4	-	-

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Молоді люди, що мешкають у різних макрорегіонах країни³, відрізняються, мають відмінності у життєвих пріоритетах. Наприклад, молодь Півдня та Заходу країни більшою мірою є орієнтованою на досягнення сімейного щастя, молодь, яка мешкає на Півночі, – здоров'я, молоді люди, що проживають у Центрі, Півдні та Сході України, – зробити кар'єру, молодь західного макрорегіону – бути незалежними, молодь центрального та східного макрорегіону – бути багатими, молодь зі Сходу та Півдня країни – мати можливість самореалізації, молодь Сходу країни має актуалізовану потребу набути професійної кваліфікації (Табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Розподіл відповідей на запитання «Чого найбільше Ви хотіли б досягнути в житті?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Сімейного щастя	63,6	62,1	60,7	60,4	69,0	68,3
Здоров'я	53,6	55,6	59,1	46,0	50,4	56,8
Зробити кар'єру	39,3	34,1	43,6	40,5	42,5	35,9
Бути вільним і незалежним у своїх рішеннях та вчинках	29,1	29,1	26,2	29,2	27,4	32,4
Багатства	28,1	33,5	26,9	32,4	20,8	23,8
Мати можливість реалізувати свій талент і здібності	22,1	24,1	18,7	25,9	26,1	17,5
Стати кваліфікованим спеціалістом	14,2	11,8	14,7	20,1	16,8	7,6

³ Макрорегіони України згідно з даним дослідженням: Захід – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області; Центр – Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська області; Північ – Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська області та м. Київ; Схід – Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська, області; Південь – Миколаївська, Одеська, Херсонська області; м. Київ.

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Принести користь своїй країні	8,1	7,6	9,9	10,4	6,6	4,5
Спокою та можливості ні в що не втручатися	7,0	10,0	5,9	7,8	8,8	4,1
Влади	3,1	4,1	4,1	3,2	0,9	2,2
Слави	2,0	3,2	2,7	1,5	0,9	1,5
Важко відповісти	0,8	0,6	0,9	1,1	0,4	0,4
Нічого	0,5	0,6	0,9	1,1	0,4	0,4
Інше	0,1	0,6	0,9	1,1	0,4	0,4

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Молоді люди, які проживають у містах, порівняно із молодими людьми, які проживають у сільській місцевості, частіше артикують своє бажання мати можливість реалізувати свій талант і здібності (23,4% проти 19,1%) (Табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Розподіл відповідей на запитання «**Чого найбільше Ви хотіли б досягнути в житті?**» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Сімейного щастя	63,6	62,8	65,3
Здоров'я	53,6	53,6	53,5
Зробити кар'єру	39,3	39,9	37,8
Бути вільним і незалежним у своїх рішеннях та вчинках	29,1	29,6	27,9
Багатства	28,1	28,1	26,9
Мати можливість реалізувати свій талант і здібності	22,1	23,4	19,7
Стати кваліфікованим спеціалістом	14,2	13,8	15,0
Принести користь своїй країні	8,1	8,6	6,9
Спокою та можливості ні в що не втручатися	7,0	7,1	6,7
Влади	3,1	3,0	3,1
Слави	2,0	1,9	2,3
Нічого	0,5	0,4	0,5
Інше	0,1	0,5	0,8
Важко відповісти	0,8	0,6	1,0

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Більшість сучасних молодих людей є спрямованими на самостійне прийняття рішень, мати незалежне мислення, опанувати нові перспективи, вдосконалювати свої здібності, ставити перед собою конкретні цілі та досягати їх, щоб всі захоплювалися їхніми досягненнями (Табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Розподіл відповідей на запитання «**Наскільки людина з наведеного опису схожа чи не схожа на Вас? Дайте за кожним формулюванням власну оцінку**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Для людини важливо ...	Середнє ⁴
... самій вирішувати як діяти	4,1
... мати власну думку, бути власником ідей	4,0
... знайти час для вивчення чогось для себе та вдосконалення здібностей	4,0
... готова докласти максимум зусиль, щоб інші захоплювалися її досягненнями	4,0
... бути заможною людиною	3,9

⁴ За шкалою оцінювання: 1 – зовсім не схожа, 2 – не схожа, 3 – скоріше не схожа, 4 – скоріше схожа, 5 – схожа, 6 – дуже схожа.

Для людини важливо ...	Середнє ⁴
... досягати завжди високих цілей	3,9
... одноосібно приймати рішення щодо власного життя	3,9
... спробувати все у своєму житті	3,8
... діяти незалежно від думки інших та їх сприйняття	3,8
... постійно перебувати в пошуку нових занять для себе	3,8
... постійно відчувати емоції, викликані подіями чи людьми	3,8
... бути успішнішою за інших	3,7
... мати високий статус і владу в суспільстві	3,7
... відчуття значущості, яке надають гроші	3,6
... бути найвпливовішою людиною в будь-якій компанії/колективі	3,5
... керувати іншими	3,4
... змінювати усталені ідеї або правила на щось кардинально інше	3,4
... бажає, щоб люди робили те, що вона скаже	3,2

Такі описи людини, як «бажання, щоб люди робили те, що скаже людина», «бути найвпливовішою людиною в колективі/компанії», «мати високий статус у суспільстві», «бажання спробувати все у своєму житті», «пошук часу для вивчення себе, вдосконалення здібностей та додання максимум зусиль заради того, щоб хтось захоплювався досягненнями» радше притаманні молодшій віковій групі підлітків 14–19 років. Зі зростанням віку молодих людей спостерігається зменшення важливості прагнення до успіху, досягнення конкретних цілей, відчуття значущості, яке надають гроші, бажання бути заможною людиною, мати високий статус у суспільстві; проте, ці цінності є притаманними частіше молоді у віці 14–24 років, яка перебуває у шкільному та студентському віці, коли молода людина обирає свій освітній та професійний шлях. Різниця відсотків не є великою, проте значущою, що вказує на зв'язок між віком та оцінкою твердження (Табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Розподіл відповідей на запитання «Наскільки людина з наведеного опису схожа чи не схожа на Вас? Дайте за кожним формулюванням власну оцінку» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Не притаманна цінність		Притаманна цінність			
	Зовсім не схожа	Не схожа	Скоріше не схожа	Скоріше схожа	Схожа	Дуже схожа
Влада-домінування ...бажає, щоб люди робили те, що вона скаже						
14–19 років	8,2	23,7	23,9	26,3	14,7	3,1
20–24 роки	7,4	18,7	29,4	29,1	13,0	2,3
25–29 років	6,1	21,4	33,4	25,3	10,1	3,7
30–34 років	9,2	21,6	31,4	21,8	10,1	5,9
	Не притаманна цінність		Притаманна цінність			
	Зовсім не схожа	Не схожа	Скоріше не схожа	Скоріше схожа	Схожа	Дуже схожа
Влада-домінування ... бути найвпливовішою людиною в будь-якій компанії/колективі						
14–19 років	2,4	15,0	30,7	29,2	17,1	5,6
20–24 роки	3,8	16,0	27,7	31,7	16,2	4,7
25–29 років	4,2	14,6	31,4	27,5	18,6	3,7
30–34 років	8,5	16,4	28,0	25,3	17,7	4,1

	Не притаманна цінність		Притаманна цінність			
	Зовсім не схожа	Не схожа	Скоріше не схожа	Скоріше схожа	Схожа	Дуже схожа
Досягнення ... мати високий статус і владу у суспільстві						
14–19 років	4,1	10,6	22,2	31,2	22,7	9,2
20–24 роки	4,9	12,3	24,9	29,4	20,2	8,3
25–29 років	5,6	13,8	27,7	25,6	20,4	7,0
30–34 років	8,1	15,3	24,7	29,2	18,3	4,4
Самостійність думки ... знайти час для вивчення чогось для себе та вдосконалення здібностей						
14–19 років	3,4	7,5	14,5	39,1	24,6	10,9
20–24 роки	2,6	6,2	14,5	36,4	30,2	10,2
25–29 років	3,7	7,3	20,2	36,6	25,8	6,4
30–34 років	3,7	9,8	21,8	34,1	24,2	6,5
Стимуляція ... спробувати все у своєму житті						
14–19 років	4,1	7,2	19,1	30,9	25,4	13,3
20–24 роки	3,8	11,5	18,7	33,0	23,8	9,1
25–29 років	5,4	9,4	25,1	32,6	20,4	7,1
30–34 років	4,4	12,7	22,7	32,8	21,6	5,7
Досягнення ... готова докласти максимально зусиль, щоб інші захоплювалися її досягненнями						
14–19 років	4,1	7,0	18,4	33,6	24,4	12,6
20–24 роки	5,1	6,2	18,5	33,6	24,5	12,1
25–29 років	4,0	7,1	21,3	30,5	28,7	8,4
30–34 років	7,2	9,6	19,7	33,0	22,7	7,7

Поряд з оцінкою цінностей, молодь запитували щодо їх ставлення до окремих соціальних груп, що потенційно можуть мешкати з ними поруч, з метою виміру їх толерантного або нетолерантного ставлення по відношенню до них. За результатами дослідження, найменший рівень толерантності у сучасної молоді спостерігається до споживачів/-ок ін'єкційних наркотиків (91%) та споживачів/-ок алкогольних напоїв (82 %). Більша половина опитаних (68%) не бажала б проживати по сусідству з людьми, які перебували у місцях позбавлення волі, та половина опитаних (51 %) з представниками/-цями такої етнічної групи як роми. Кожна друга молода людина не бажає жити поруч з представником/-цею ЛГБТ-спільноти (людьми нетрадиційної сексуальної орієнтації) (50%) та людьми, які стикнулися з проблемами ВІЛ/СНІД (інфікованими ВІЛ/СНІД) (45%). Найменшою є частка молоді, яка висловлює свою незгоду щодо сусідства з людьми з обмеженими фізичними можливостями (2%), бізнесменами/бізнесвуменками (3%), людьми похилого віку, внутрішньо переміщеними особами (ВПО) та багатодітними сім'ями (по 4%), учасниками/-цями АТО (6%), іноземними студентами/-ками (7%) (Табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Розподіл відповідей на запитання

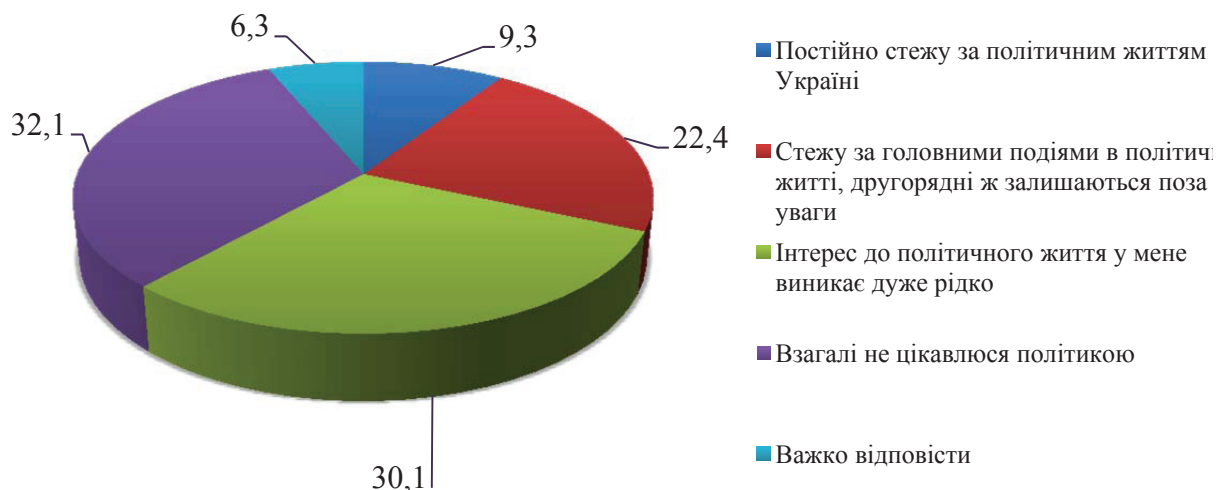
«З ким із представників перелічених соціальних груп Ви не хочете мешкати поруч?»
 (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), у розрізі статі, віку та макрорегіону проживання, %

Споживачі/-ки ін'єкційних наркотиків	90,6
Споживачі/-ки алкогольних напоїв	82,1
Люди, які перебували у місцях позбавлення волі	67,7
Роми	51,4
ЛГБТ-спільноти	49,8
Інфіковані ВІЛ/СНІД	45,0
Іммігранти/-ки та іноземні робітники/-ці	12,1
Громадяни Російської Федерації	11,0
Іноземні студенти/-ки	7,0
Учасники АТО	6,4
Багатодітні сім'ї	4,0
Внутрішньо переміщені особи (ВПО)	3,9
Люди похилого віку	3,5
Бізнесмени/бізнесвуменки	2,5
Люди з обмеженими фізичними можливостями	2,4
Мені однаково, хто мешкає поруч	1,0
Безхатченки	0,2

Розділ 2.

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

9,3% молодих людей постійно стежать за політичним життям в Україні та 22,4 % відслідковує головні події в політичному житті країни. Водночас, майже третина молоді каже про відсутність інтересу до політичних процесів в Українській державі (32,1%) (Рис. 2.1).

Рис. 2.1. Розподіл відповідей на запитання «Якою мірою Ви цікавитесь політичними процесами, що відбуваються в Україні?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Серед головних чинників «аполітичності» сучасної молоді – недовіра політикам та владі (48 %), зневіра щодо важливості своєї громадянської позиції (30,1 %) та низька самооцінка власної політичної культури («Я нічого в цьому не розумію») (23,6 %)⁵ (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Розподіл відповідей на запитання «Чому Вас не цікавить політичне життя країни?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Не довіряю політикам та владі	48,0
Від мене все рівно нічого не залежить	30,1
Я нічого в цьому не розумію	23,6
Через недовіру до наявної інформації	18,9
Через відсутність достовірної інформації	15,4
Я надто зайнятий іншим	15,1
Важко відповісти	5,1

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Більшість молодих людей брали участь у виборах упродовж останніх 5 та 10 років (51,3 % та 74,4 % відповідно) (Табл. 2.2).

⁵ За результатами дослідження «Цінності української молоді», що було проведено у 2016 році, 19,3 % молоді вказало на те, що «взагалі не цікавиться політикою», у 2017 році частка такої молоді склала 32 %.

Таблиця 2.2

Розподіл відповідей на запитання «**Чи брали Ви участь у виборах упродовж останніх 5 та 10 років?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	5 років	10 років
Так	51,3	74,4
Ні	31,5	15,4
Мені не виповнилось 18 років	14,7	7,6
Не пам'ятаю	2,5	2,6

У виборах національного рівня молодь бере більш активну участь, ніж на місцевому рівнях (Табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл відповідей на запитання «**У яких виборах Ви брали участь упродовж останніх 5 років?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

виборах Президента України	95,1
виборах до Верховної Ради України	83,9
виборах до органів місцевого самоврядування	75,3
виборах на посаду міського/селищного/сільського голови	76,5

Необхідність артикуляції своєї громадянської позиції через участь у виборах молодь пояснює своїм громадянським обов'язком та можливістю електорально репрезентувати свою підтримку або невідтримку політичного курсу держави (56,7 % та 36,3 % відповідно) (Табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Розподіл відповідей на запитання «**Як Ви вважаєте, чому люди, у тому числі молодь, повинні брати участь у виборах?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Це громадянський обов'язок кожного/кожної брати участь у виборах	56,7
Можливість показати свою згоду (незгоду) з політикою держави	36,3
Можливість підтримати партію, кандидата/-ку, яким симпатизуєш	19,5
Небажання, щоб до влади прийшли партія, кандидат/-ка, яким не довіряю	15,2
Брати участь, щоб у виборний орган пройшла людина, що представляє наш округ, регіон	9,1
За звичкою приходять на виборчу дільницю, участь у виборах бере все близьке оточення – родичі, друзі, сусіди та інші	6,5
Просто цікаво, хто переможе у змаганні партій, кандидатів/-ок	5,3
Не обов'язково брати участь у виборах	4,7
Представники/-ці партії, кандидата/-ки «зацікавлюють» подарунками, грошима	1,9
Інше	0,3
Важко відповісти	5,5

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Молодь позитивно оцінює актуальні геополітичні та соціально-політичні процеси, що відбуваються в Україні: 71,9 % підтримує вступ України до Євросоюзу, 71,6 % – створення постійної професійної армії, 60,2 % – посилення санкцій проти Росії, 56 % – вступ України в НАТО, 53,6 % – надання Україні зброї іншими державами. 61,2 % молоді підтримує освітню реформу, 60,8 % – реформування системи надання медичних послуг та лікарських засобів, 56,1 % – реформу системи пенсійного забезпечення та 55,6 % – реформу децентралізації влади (Табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви оцінюєте такі процеси в житті України?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Позитивно	Скоріше позитивно	Скоріше негативно	Негативно	Важко відповісти
Вступ України в НАТО	32,6	23,4	14,1	12,5	17,4
Вступ України до Євросоюзу	40,6	31,3	8,8	8,3	11,0
Посилення санкцій проти Росії	36,0	24,2	10,6	12,9	16,3
Надання Україні зброї іншими державами	26,5	27,1	14,2	14,9	17,3
Реформа децентралізації влади	27,9	27,7	12,2	9,0	23,1
Реформа надання медичних послуг та лікарських засобів	35,5	25,3	10,7	14,2	14,3
Реформа системи пенсійного забезпечення	32,4	23,7	11,3	15,6	16,9
Освітня реформа	33,7	27,5	10,4	13,5	14,9
Створення постійної професійної армії (складається з солдатів/-ок повної зайнятості / кадрові військовослужбовці/-ки, військовозобов'язані / і не розпускається у мирний час)	41,2	30,4	8,1	4,9	15,4

86,3 % молоді не мають членства у політичних партіях (Рис. 2.2). Досить мала частка молоді має намір будувати політичну кар'єру та бажання обіймати виборні посади (Табл. 3.2).

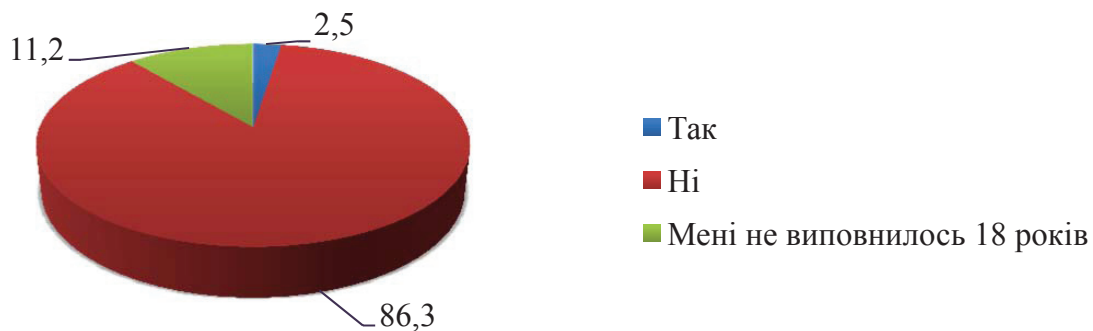

Рис. 2.2. Розподіл відповідей на запитання «Чи є Ви членом будь-якої політичної партії?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Таблиця 2.6

Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви подати свою кандидатуру на виборні посади?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Так	Ні	Важко відповісти
На посаду народного депутата/-ки України	10,0	82,8	7,2
До обласної ради	9,4	83,2	7,4
До районної ради	10,5	81,9	7,6
До міської ради	11,7	80,2	8,1
До селищної/сільської ради	10,7	80,9	8,4
На посаду міського/селищного/сільського голови	10,3	80,9	8,8

Громадянська активність сучасної молоді більшою мірою реалізована в облаштуванні простору своїх населених пунктів (31,3 %) та організації суспільного життя в своїй спільності (12,2 %). Включення молоді в процеси громадянського контролю за діями органів влади різного рівня є помірним (Табл. 2.6).

Таблиця 2.7

Розподіл відповідей на запитання «Чи берете Ви участь у будь-яких заходах, що стосуються життя Вашого населеного пункту (міста, селища, села, району, вулиці, будинку)?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Так	Ні
Організація суспільного життя (економічна, соціальна, політична, духовна сфери) у своїй спільноті	12,2	87,8
Організація громадських слухань або зборів громадян	8,9	91,1
Ініцією колективні письмові звернення до органів влади	7,5	92,5
Ініцією електронні петиції або збір підписів до різних органів влади	7,6	92,4
Беру участь в облаштуванні території (двору, вулиці) та інших спільних заходах із сусідами, мешканцями	31,3	68,7

8 % молоді готові особисто взяти на себе ініціативу з організації громадських ініціатив у житті свого міста/селища/села/області/вулиці/будинку та 44,3 % долучитися до громадських колективних ініціатив (Рис. 2.3).

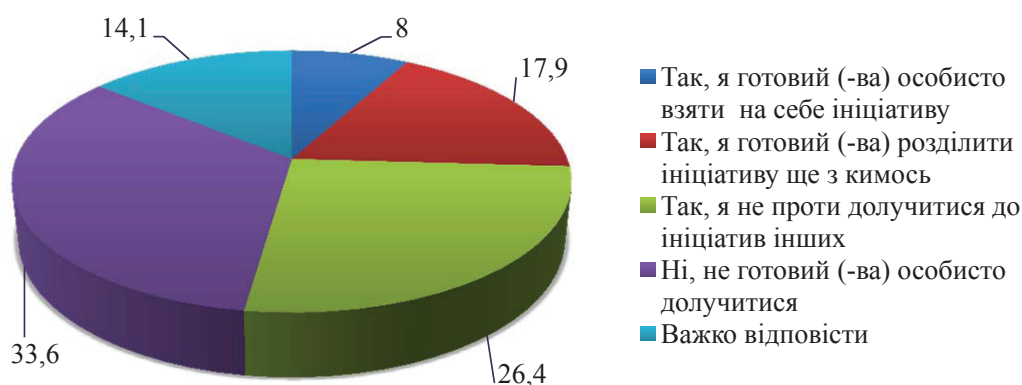

Рис. 2.3. Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви особисто долучитися до громадських ініціатив у житті свого міста, селища, села, області, вулиці, будинку тощо?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Тільки 6,8 % молоді знає та бере активну участь у діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій в Україні (Табл. 2.7). Однак значна частина молоді не відчуває себе здатною вплинути на ті події та процеси, що відбуваються сьогодні в країні чи населеному пункті, в якому вона мешкає (48 % та 30,3 %) (Табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Розподіл відповідей на запитання «Чи знаєте Ви про існування та діяльність дитячих і молодіжних громадських організацій в Україні?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Я є членом/членкинею такої організації	1,3
Іноді відвідую їх заходи/беру участь у їхній діяльності	5,5
Знаю про їхню діяльність, але не відвідую їх заходи/не беру	34,5
Не знаю про їх існування/діяльність	50,0
Важко відповісти	8,7

Таблиця 2.9

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви вважаєте, якою мірою Ви можете вплинути на те, що відбувається у Вашому населеному пункті та країні» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Повною мірою	Певною мірою	Незначною мірою	Ніяким чином не можу	Важко відповісти
У моєму населеному пункті	5,4	21,2	38,2	30,3	4,9
В Україні	1,7	11,2	32,4	48,0	6,7

За результатами опитування, 18,4 % молоді готова захищати Україну зі зброєю в руках у разі мобілізації та 2,6 % молоді серед усіх опитаних вже брало або бере участь у військових діях (Рис. 2.4). Про свою готовність стати на захист Вітчизни частіше каже молодь, яка мешкає на Заході (24,6 %), Півночі (21,9 %) та Центрі (20,3 %) країни, порівняно із молоддю інших регіонів України (Табл. 2.10).

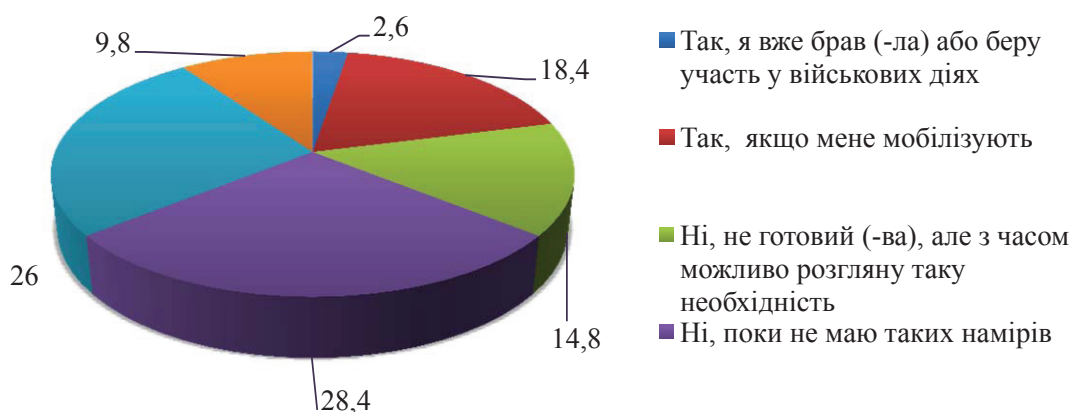

Рис. 2.4. Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви у разі необхідності захищати Україну зі зброєю в руках?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

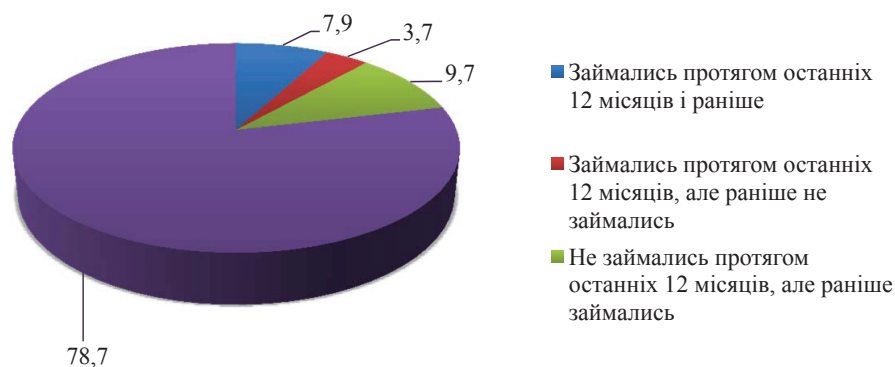
Таблиця 2.10

Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви у разі необхідності захищати Україну зі зброєю в руках?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від регіону проживання молоді, N=2000), %

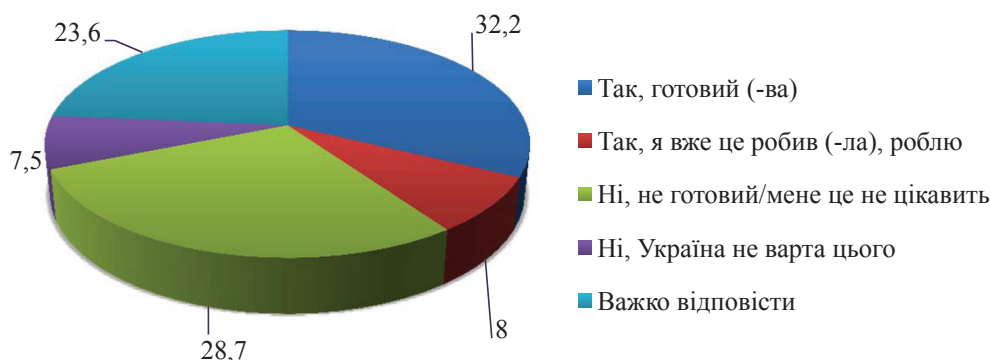
	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, я вже брав/-ла або беру участь у військових діях	2,6	2,6	3,8	2,1	2,7	2,2
Так, якщо мене мобілізують	18,4	20,3	21,9	9,5	16,4	24,6
Ні, не готовий/-ва, але з часом можливо розгляну таку необхідність	14,8	17,4	16,0	13,3	15,5	13,0
Ні, поки не маю таких намірів	28,4	32,4	27,8	27,5	26,5	28,1
Ні, не готовий/-ва за будь-яких обставин	26,0	21,2	25,1	31,6	22,1	26,1
Важко відповісти	9,8	6,1	5,4	16,0	16,8	6,0

78,7 % опитаної молоді не має досвіду волонтерської діяльності (Рис. 2.5). Водночас 40,2 % молоді підтверджує свою готовність захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими, як волонтерство чи благодійність (Рис. 2.6). Готовність захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами є вищою у молоді Західного (51,7 %), Північного (46,3 %) та Центрального (40,9 %) макрорегіонів країни (Табл. 2.11).

Рис. 2.5. Розподіл відповідей на запитання «Чи займались Ви коли-небудь волонтерством?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Рис. 2.6. Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими, як волонтерство, благодійність тощо?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Таблиця 2.11

Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими, як волонтерство, благодійність тощо?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, готовий/-ва	32,2	29,7	36,6	22,5	25,2	44,1
Так, я вже це робив/-ла, роблю	8,0	11,2	9,7	5,9	5,8	7,6
Ні, не готовий/мене це не цікавить	28,7	26,8	28,9	32,2	37,2	22,0
Ні, Україна не варта цього	7,5	13,5	5,4	4,5	3,5	10,4
Важко відповісти	23,6	18,8	19,4	34,9	28,3	15,9

На запитання «Якою мовою Ви, як правило, спілкуєтесь?», 54,8 % та 50,1 % молоді відповіло, що у сім'ї, на роботі/у школі та ВУЗі спілкуються українською мовою; для 45,4 % молоді українська мова є мовою спілкування із друзями (Табл. 2.12). Порівняно із минулорічним дослідженням, частка молоді, яка спілкується українською мовою в публічних просторах, збільшилася з 46,3 % до 50,1 %. Зросла також частка молодих осіб, які зазначили, що спілкуються українською мовою на роботі/у школі та ВУЗі з 36,6 % до 45,4 %.

Таблиця 2.12

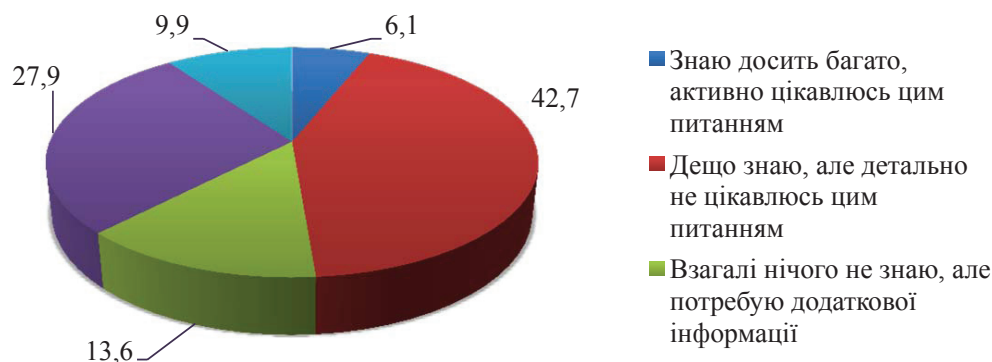
Розподіл відповідей на запитання «Якою мовою Ви, як правило, спілкуєтесь?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Українською	Російською	Українською та російською	Місцевий діалект
У сім'ї	54,8	25,3	19,8	0,1
На роботі (у школі, ВУЗі)	50,1	24,3	25,5	0,1
Із друзями, знайомими	45,4	26,8	27,7	0,1

Розділ 3.

МОЛОДЬ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В КРАЇНІ

Переважаю опитана молодь «дещо знає» про реформу децентралізації, однак детально не зацікавлена цим процесом (42,7 %) (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Розподіл відповідей на запитання «Наскільки Ви в цілому знаєте, що в країні відбувається реформа децентралізації – процес утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

З віком, обізнаність молодих людей щодо процесів децентралізації в країні зростає (Табл. 3.1).

Таблиця 3.1
Розподіл відповідей на запитання «Наскільки Ви в цілому знаєте, що в країні відбувається реформа децентралізації – процес утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

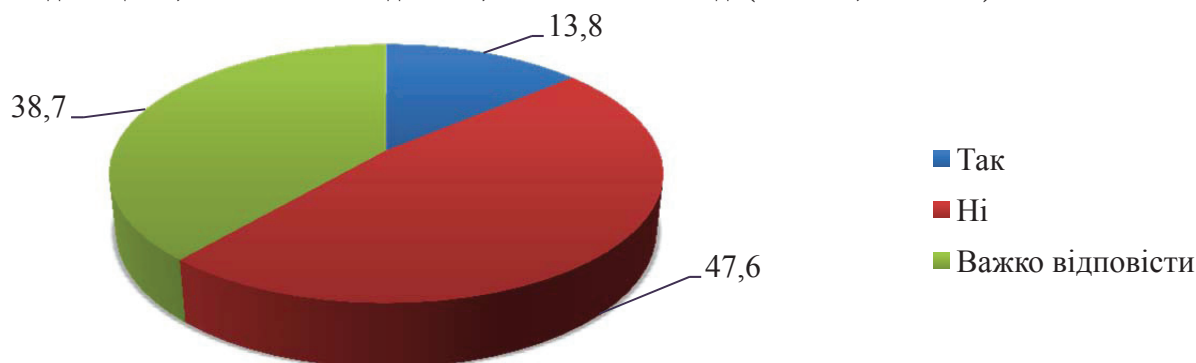
	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Знаю досить багато, активно цікавлюсь цим питанням	6,1	2,2	5,3	6,8	8,9
Дещо знаю, але детально не цікавлюсь цим питанням	42,7	36,7	43,4	45,5	43,7
Взагалі нічого не знаю, але потребую додаткової інформації	13,6	13,8	16,0	11,7	13,3
Важко відповісти	9,9	37,7	25,5	28,2	22,0

Більш обізнаною щодо реформи децентралізації в країні є молодь, яка мешкає на Півдні (58,2%) та у Центрі (51,8%) нашої країни (Табл. 3.2).

Таблиця 3.2
Розподіл відповідей на запитання «Наскільки Ви в цілому знаєте, що в країні відбувається реформа децентралізації – процес утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від регіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Знаю досить багато, активно цікавлюсь цим питанням	6,1	10,3	4,1	5,5	6,2	5,4
Дещо знаю, але детально не цікавлюсь цим питанням	42,7	41,5	42,9	34,5	52,2	48,2
Взагалі нічого не знаю, але потребую додаткової інформації	13,6	9,4	14,2	17,0	8,8	14,3
Важко відповісти	9,9	32,1	28,7	26,1	21,7	28,9

13,8 % опитаної молоді мешкає у населеному пункті, що входить до об'єднаної територіальної громади – це 12,5% міської молоді та 16,5% сільської молоді (Рис. 3.2, Табл. 3.3).

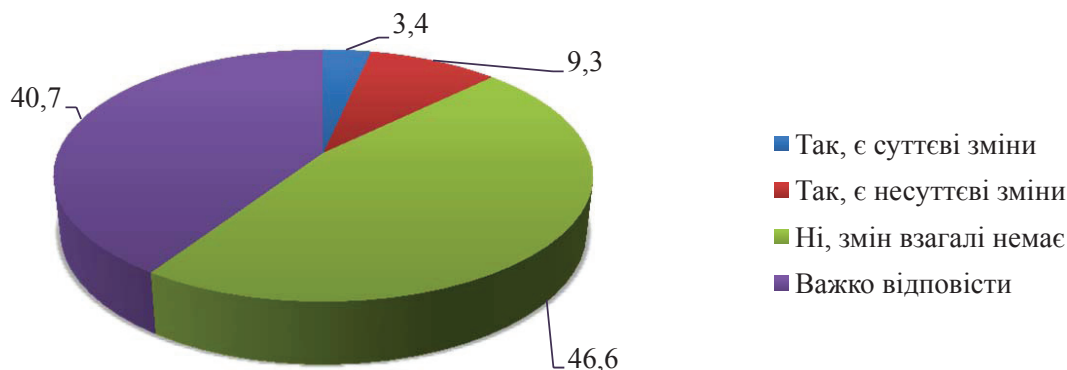
Рис. 3.2. Розподіл відповідей на запитання «Чи входить населений пункт, в якому Ви мешкаєте, до будь-якої об'єднаної територіальної громади (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Таблиця 3.3

Розподіл відповідей на запитання «Чи входить населений пункт, в якому Ви мешкаєте, до будь-якої об'єднаної територіальної громади (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так	13,8	12,5	16,5
Ні	47,6	44,7	54,0
Важко відповісти	38,7	42,8	29,5

12,7 % молоді, яка відчула зміни, пов'язані зі створенням та розбудовою об'єднаної територіальної громади, звертає увагу на покращення соціальної інфраструктури своїх населених пунктів та підвищення якості культурно-просвітницьких заходів. Однак, майже половина молодих людей (46,6 %) не відчули будь-яких змін, що відбулися після входження їх населеного пункту до ОТГ, та 40,7 % молоді не змогли оцінити наявність або відсутність таких змін (Рис. 3.3).

Рис. 3.3. Розподіл відповідей на запитання «Чи відчуваєте Ви будь-які зміни для молоді, що відбуваються після об'єднання громадян – створення ОТГ?» (серед респондентів/-ок, які проживають у населеному пункті, що входить до ОТГ, N=1046), %

Молодь південного (56,4 %) та західного (54,8 %) макрорегіонів країни, порівняно з іншими макрорегіонами, не відчула будь-яких змін для молоді, що відбулися після об'єднання громадян – створення ОТГ (Табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Розподіл відповідей на запитання «Чи відчуваєте Ви будь-які зміни для молоді, що відбуваються після об'єднання громадян – створення ОТГ?» (серед респондентів/-ок, які проживають у населеному пункті, що входить до ОТГ, залежно від макрорегіону проживання, N=1046), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, є суттєві зміни	3,4	0,6	3,7	6,0	2,7	2,4
Так, є несуттєві зміни	9,3	9,2	11,1	11,7	6,0	6,3
Ні, змін взагалі немає	46,6	43,7	46,8	37,5	56,4	54,8
Важко відповісти	40,7	46,5	38,4	44,8	34,9	36,5

37 % молоді готові особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку своєї об'єднаної територіальної громади (Рис. 3.4).

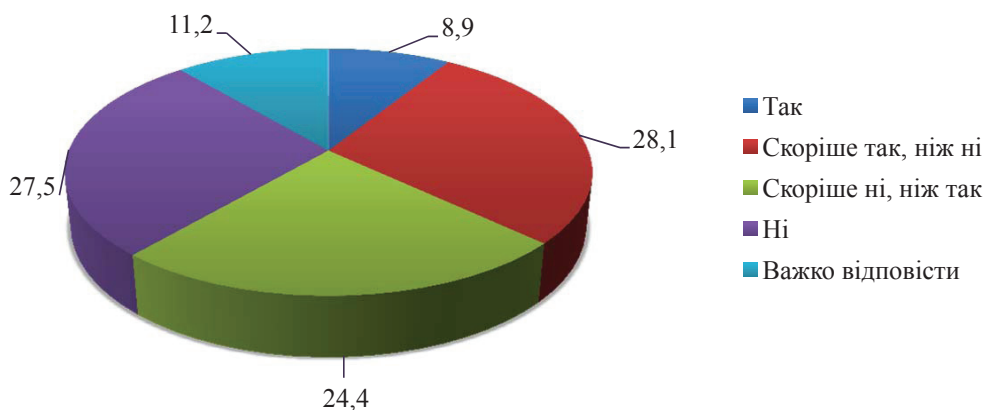

Рис. 3.4. Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку Вашої об'єднаної територіальної громади (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Молоді люди старших вікових груп мають більшу готовність долучитися до розбудови та розвитку своєї об'єднаної територіальної громади: молодь у віці 30–34 років – 39,6 %, 25–29 років – 36,8 %, 20–24 років – 36,4 %, 14–19 років – 34,6 % (Табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розподіл відповідей на запитання «Чи готові Ви особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку Вашої об'єднаної територіальної громади (ОТГ)?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Так	8,9	8,0	8,1	11,0	8,1
Скоріше так, ніж ні	20,1	26,6	28,3	25,8	31,5
Скоріше ні, ніж так	24,4	23,2	28,1	24,6	21,8
Ні	27,5	29,5	26,0	25,6	29,2
Важко відповісти	11,2	12,7	9,5	13,0	9,4

Міська (36,7 %) та сільська молодь (37,7 %) рівною мірою має готовність особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку своєї об'єднаної територіальної громади (Табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розподіл відповідей на запитання «**Чи готові Ви особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку Вашої об'єднаної територіальної громади (ОТГ)?**» (серед респондентів/-ок, які проживають у населеному пункті, що входить до ОТГ, залежно від типу поселення, N=1046), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так	8,9	8,3	10,3
Скоріше так, ніж ні	20,1	28,4	27,4
Скоріше ні, ніж так	24,4	25,6	21,5
Ні	27,5	27,1	28,2
Важко відповісти	11,2	10,6	12,6

Найменше намірів брати участь у розбудові та розвитку об'єднаної територіальної громади у молоді центрального (33,8 %) та східного (30,4 %) регіонів країни; найбільший відсоток молоді, котра готова брати участь у процесах децентралізації, локалізується у західному (46,7 %), північному (39,5 %) та південному (31,4 %) макрорегіонах (Табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Розподіл відповідей на запитання «**Чи готові Ви особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку Вашої об'єднаної територіальної громади (ОТГ)?**» (серед респондентів/-ок, які проживають у населеному пункті, що входить до ОТГ, залежно від макрорегіону проживання, N=1046), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так	8,9	9,4	10,2	5,5	10,2	10,6
Скоріше так, ніж ні	20,1	24,4	29,3	25,4	21,2	36,1
Скоріше ні, ніж так	24,4	29,7	22,8	26,1	19,5	22,2
Ні	27,5	23,8	27,8	30,5	35,4	22,5
Важко відповісти	11,2	12,7	9,9	12,5	13,7	8,6

Молоді люди вважають, що їм доцільно долучитися, в межах життєдіяльності об'єднаної територіальної громади, насамперед, до розробки і реалізації молодіжних проектів та ініціатив (76,6 %), а також до створення молодіжних ініціативних груп або організацій (76,2 %) (Табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Розподіл відповідей на запитання «**Яким чином, на Вашу думку, молодь може брати участь у діяльності об'єднаної територіальної громади?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Розробка та реалізація молодіжних проектів та ініціатив	76,6
Створення молодіжних ініціативних груп або організацій	76,2
Громадський контроль	73,3
Участь у громадських зборах та слуханнях	71,6
Участь у розробці та реалізації стратегій і проектів щодо розвитку ОТГ	69,3
Представництво у виконавчих органах ОТГ	68,5
Представництво у громадських радах	66,9

Відповідаючи на проективне запитання «*Якщо б Ви мали можливості для втілення реальних проектів щодо розвитку території Вашого проживання, що з переліченого нижче є для Вас найважливішим зараз або буде найважливішим у найближчі три роки?*», молодь, насамперед, обрала для себе таку актуальну інфраструктурну проблематику в найближчій перспективі та у найближчі три роки, як відкриття/облаштування/ремонт/реконструкція доріг та тротуарів (66,8 % та 37,4 % відповідно), лікарень й амбулаторій (47,4 % та 33,8 % відповідно) та місць відпочинку у громаді (42 % та 40,9 % відповідно). Однак, пріоритети відкриття та облаштування таких публічних інфраструктурних об'єктів громади, як спортивні заклади та центри, спортивні майданчики і стадіони, установи, що працюють із молоддю (молодіжні центри), заклади культури (центри, клуби, бібліотеки) та кінотеатри, театри й клуби за оцінками опитаної молоді зростає у найближчі три роки (Табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Розподіл відповідей на запитання «Якщо б Ви мали можливості для втілення реальних проектів щодо розвитку території Вашого проживання, що з переліченого нижче є для Вас найважливішим зараз або буде найважливішим у найближчі три роки?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Є найважливіше зараз	Буде найважливішим у найближчі 3 роки
<i>Відкриття, облаштування, ремонт, реконструкція таких об'єктів інфраструктури громади як ...</i>		
Доріг та тротуарів	66,8	37,4
Лікарень, амбулаторій	47,4	33,8
Місце відпочинку (парків, пляжів, таборів тощо)	42,0	40,9
Загальноосвітніх навчальних закладів	33,6	28,2
Дошкільних навчальних закладів	26,3	28,2
Спортивних закладів та центрів	19,3	29,5
Спортивних майданчиків, стадіонів тощо	16,4	25,6
Установ, що працюють із молоддю (молодіжних центрів)	12,4	18,1
Закладів культури (центрів, клубів, бібліотек тощо)	12,3	20,6
Кінотеатрів, театрів, клубів	6,5	11,4
Інше	0,8	0,4
<i>Важко відповісти</i>	<i>0,1</i>	<i>0,9</i>

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Більше половини опитаних молодих людей вважає, що місцева влада не враховує думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади (57,3 %) (Рис. 3.5).

Рис. 3.5. Розподіл відповідей на запитання «Чи враховує місцева влада, на Ваш погляд, думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Дистанціювання влади від молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади, частіше відчуває сільська молодь порівняно із міською, а також молодь, яка мешкає у західному макро-регіоні країни (Табл. 3.10, 3.11).

Таблиця 3.10

Розподіл відповідей на запитання «Чи враховує місцева влада, на Ваш погляд, думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так, більшість рішень ухвалюються з урахуванням думки молоді	4,0	3,2	6,0
Так, інколи думка молоді враховується	27,0	28,0	24,5
Ні, думка молоді не враховується взагалі	35,2	33,3	39,5
Мені не відомо про таке, я вперше чую, що думка молоді має враховуватися	22,1	22,9	20,2
Важко відповісти	11,7	12,6	9,8

Таблиця 3.11

Розподіл відповідей на запитання «Чи враховує місцева влада, на Ваш погляд, думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, більшість рішень ухвалюються з урахуванням думки молоді	4,0	3,5	3,6	5,7	5,3	2,6
Так, інколи думка молоді враховується	27,0	25,3	31,6	24,6	24,3	27,6
Ні, думка молоді не враховується взагалі	35,2	37,1	35,0	29,0	36,7	40,4
Мені не відомо про таке, я вперше чую, що думка молоді має враховуватися	22,1	25,3	17,6	22,9	24,8	21,8
Важко відповісти	11,7	8,8	12,2	17,8	8,9	7,6

14,2 % молоді підтвердило функціонування при місцевих органах влади їхнього населеного пункту молодіжних консультативно-дорадчих органів – молодіжних рад, колегій, парламентів тощо, однак 10,9 % вважає, що їх діяльність є формальною (Рис. 3.6).

Рис. 3.6. Розподіл відповідей на запитання «Чи функціонують при місцевих органах влади Вашого населеного пункту молодіжні консультативно-дорадчі органи (молодіжні ради, колегії, парламенти тощо?)» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Досить критично до діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжні ради, колегії, парламенти) при місцевих органах влади поставилася молодь східного (15,3 %) та північного (11,7 %) макрорегіонів країни (Табл. 3.12).

Таблиця 3.12

Розподіл відповідей на запитання «Чи функціонують при місцевих органах влади Вашого населеного пункту молодіжні консультативно-дорадчі органи (молодіжні ради, колегії, парламенти тощо?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, утворені та активно функціонують	3,3	1,2	3,8	4,4	1,8	3,7
Так, утворені, але їх діяльність переважно формальна	10,9	5,3	11,7	15,3	9,7	9,5
Ні, не утворені	19,7	25,0	23,0	13,6	15,9	21,4
Мені не відомо про такі	55,0	56,8	52,4	50,4	62,8	57,7
Важко відповісти	11,1	11,7	9,1	16,3	9,8	7,7

Кожна п'ята молода людина має бажання долучитися до діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів при місцевій владі (20,6 %); це переважно молодь, яка мешкає у сільській місцевості, порівняно із міською молоддю (24,3% та 18,9% відповідно), а також молодь Заходу (24,6%), Центру (25,6%) та Півночі (21%) країни (Рис. 3.7, Табл. 3.13, 3.14).

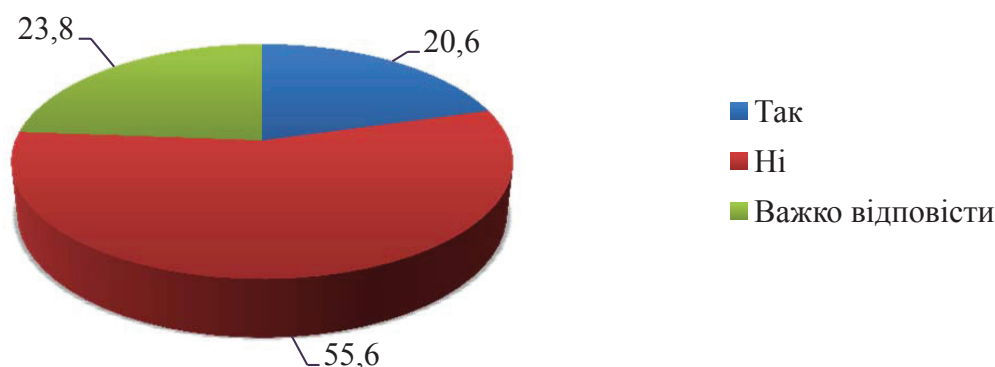

Рис. 3.7. Розподіл відповідей на запитання «Чи маєте Ви бажання брати участь у діяльності таких молодіжних консультативно-дорадчих органах при місцевій владі?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Таблиця 3.13

Розподіл відповідей на запитання «Чи маєте Ви бажання брати участь у діяльності таких молодіжних консультативно-дорадчих органах при місцевій владі?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так	20,6	18,9	24,3
Ні	55,6	55,5	55,6
Важко відповісти	23,8	25,6	20,1

Таблиця 3.14

Розподіл відповідей на запитання «Чи маєте Ви бажання брати участь у діяльності таких молодіжних консультативно-дорадчих органах при місцевій владі?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від регіону проживання молоді, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так	20,6	25,6	21,0	15,3	15,9	24,6
Ні	55,6	45,9	57,8	58,0	61,1	55,1
Важко відповісти	23,8	28,5	21,2	26,7	23,0	20,3

Розділ 4.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ОЦІНКА МОЛОДДЮ

За оцінками сучасної молоді, найбільш затребуваними сьогодні на рівні країни та населеного пункту є: підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, а також сприяння забезпеченню молоді житлом (Табл. 4.1). Водночас, зусилля держави щодо підтримки талановитої молоді (65,2 %), сприяння забезпеченню молоді житлом (44,8 %) та формування національно-патріотичної свідомості у молодіжному середовищі (35,7 %) повинно інституціоналізуватися на рівні країни, а організація спортивних заходів – на рівні населеного пункту (22,1 %).

Таблиця 4.1

Розподіл відповідей на запитання «Назвіть найбільш затребувані сьогодні, на Вашу думку, напрями державної молодіжної політики на рівні країни та на рівні Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	На рівні країни	На рівні населеного пункту
Підтримка талановитої молоді	65,2	43,6
Популяризація здорового способу життя	45,6	44,4
Сприяння забезпеченню житлом	44,8	40,9
Сприяння зайнятості та самозайнятості	42,2	39,7
Формування національно-патріотичної свідомості	35,7	28,7
Підтримка молоді, яка перебуває у складних життєвих обставинах	31,1	33,5
Розвиток молодіжної інфраструктури, зокрема молодіжних центрів	30,6	27,2
Підтримка молодих ВПО (внутрішньо переміщені особи), котрі переїхали на нове місце проживання	20,5	19,0
Розвиток мережі кемпінгів для літнього таборування	19,6	18,4
Розвиток молодіжного волонтерства	16,4	16,3
Організація спортивних заходів	14,4	22,1
Підтримка неформальних молодіжних рухів	12,1	14,9
Стимулювання політичної активності	10,6	11,0
Інше	0,6	0,4
Важко відповісти	0,3	1,1

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

У межах навчальних закладів та системи освіти молодь частіше відвідувала гуртки й секції в межах навчальних закладів (4,7 %) та дитячо-юнацькі табори (4,7 %); безкоштовно – гуртки й секції (20,1 %) та дитячо-юнацькі спортивні школи (11 %) (Табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Розподіл відповідей на запитання «Чи брали Ви участь у заняттях за інтересами в межах навчальних закладів та системи освіти?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	На платній основі	Безкоштовно	Не брав/-ла участі
Гуртки та секції в межах Вашого навчального закладу (школа, училище, коледж, ВНЗ)	4,7	20,1	75,3
Дитячо-юнацькі спортивні школи	3,7	11,0	85,4
Клуби: військово-патріотичного виховання, дитячо-юнацькі	2,4	5,8	91,9
Мала академія мистецтв	2,3	3,1	94,7
Мала академія наук учнівської молоді	2,0	4,0	94,1
Дитячо-юнацькі табори	4,7	7,3	88,1

	На платній основі	Безкоштовно	Не брав/-ла участі
Центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання	3,4	7,4	89,3
Центр, будинок, клуб еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, станція юних натуралістів	1,8	4,9	93,4
Центр, будинок, клуб науково-технічної творчості учнівської молоді, станція юних техніків	1,5	4,5	94,1
Центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді, туристично-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станція юних туристів	2,0	6,7	91,4
Центри військово-патріотичного виховання	1,6	3,6	94,8

Поза межами навчальних закладів та системи освіти частіше молодь брала участь на платній основі у таборванні (3,3 %), а безкоштовно – у масових заходах для молоді (15,8 %) та діяльності молодіжних організацій, громадських об'єднань, учнівських і студентських рад (10,1 %) (Табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Розподіл відповідей на запитання «Чи брали Ви участь у заняттях за інтересами поза межами навчальних закладів та системи освіти?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	На платній основі	Безкоштовно	Не брав/-ла участі
Діяльність молодіжних організацій, громадських об'єднань, учнівських/студентських рад тощо	1,7	10,1	88,3
Масові заходи для молоді	2,5	15,8	81,8
Таборвання	3,3	7,2	89,5
Реалізація власного проекту в неформальній групі	1,7	4,7	93,7
Участь в діяльності політичної партії, у т.ч. молодіжного крила політичної партії	1,1	3,1	95,9

Не залучення сучасної молоді до заходів молодіжної роботи, насамперед, пов'язане з нестачею часу та суб'єктивними уподобаннями молоді; водночас 17,5 % молодих осіб, відповідаючи на запитання «З яких причин Ви не брали участі в жодному з вищеперерахованих заходів молодіжної роботи?», зазначило, що їм не вдалося знайти інформацію про такі заходи в їх населеному пункті, а також 16,8 % молоді вважає, що такі заходи нецікаві для осіб їхнього віку (Табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Розподіл відповідей на запитання «З яких причин Ви не брали участі в жодному з вищеперерахованих заходів молодіжної роботи?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

У мене не вистачає часу (велике навантаження в школі/ВНЗ/на роботі)	39,2
Я маю інші інтереси	33,9
Не вдалося знайти інформацію про такі заходи в моєму населеному пункті	17,5
Для молоді мого віку не пропонують цікаві заходи	16,8
Плата за участь у таких заходах для мене висока	8,7
Заходи відбуваються далеко від мого місця проживання	8,7
Не підходить час роботи установ, що пропонують діяльність	6,7
Фахівці, які здійснюють такі заходи, не мають достатньої кваліфікації	5,3
Місця для проведення заходів не є сучасними	4,8
Інше	0,8
Важко відповісти	18,4

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Насамперед опитана молодь хотіла б відвідувати спортивні (35,7 %) та профорієнтаційні заходи (31,7 %), потім різноманітні заходи з розвитку лідерських якостей та здійснення власного проекту (26,5 %), творчі заходи (25,9 %) та заходи з організації та ведення власної справи (23,5 %), і лише потім – з питань організації дозвілля (14,4 %) та громадської і волонтерської діяльності (10,4 %) (Табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Розподіл відповідей на запитання «Які заходи для молоді Ви хотіли б відвідувати?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Спортивні заходи	35,7
З вибору професії та пошуку роботи	31,7
З розвитку лідерських якостей та реалізації власного проекту	26,5
Творчі заходи	25,9
З організації та ведення власної справи	23,5
З питань організації дозвілля (як організувати поїздки та таборування)	14,4
З громадської/волонтерської діяльності	10,4
З політичної діяльності	9,8
Інше	0,9
Не хотів би відвідувати, мені це не цікаво	0,5
Важко відповісти	14,5

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

За результатами дослідження, існує різниця між гендерними уподобаннями молоді щодо молодіжних заходів: молоді чоловіки, порівняно із молодими жінками, говорять про своє бажання залучитися до спортивних заходів (44 % та 27,2 % відповідно), до заходів, спрямованих на надання компетенцій з організації та ведення власної справи (27 % та 19,9 % відповідно) та набуття політичних компетенцій (11,4 % та 8 % відповідно); молоді жінки, порівняно із чоловіками, переважно готові відвідувати творчі заходи (32,7 % та 19,2 % відповідно) (Табл. 4.6).

Таблиця 4.6

Розподіл відповідей на запитання «Які заходи для молоді Ви хотіли б відвідувати?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Спортивні заходи	35,7	44,0	27,2
З вибору професії та пошуку роботи	31,7	30,4	32,9
З розвитку лідерських якостей та реалізації власного проекту	26,5	26,9	26,1
Творчі заходи	25,9	19,2	32,7
З організації та ведення власної справи	23,5	27,0	19,9
З питань організації дозвілля (як організувати поїздки та таборування)	14,4	13,2	15,5
З громадської/волонтерської діяльності	10,4	9,8	10,9
З політичної діяльності	9,8	11,4	8,1
Інше	0,9	0,8	0,9
Не хотів би відвідувати, мені це не цікаво	0,5	0,4	0,5
Важко відповісти	14,5	13,4	15,5

Першочергово для сучасної молоді значущим у заходах для молоді є дружня атмосфера (49 %) та навчання новому (43,7 %), по-друге – діяльність кваліфікованих фахівців (32,2 %), по-третє, молоді особи сприймають заходи для молоді як простір, що дозволяє змістовно провести вільний час (26,1 %), можливість безкоштовної участі у заходах та отримання послуг (24,8 %), можливість контактувати з однодумцями й друзями (24,6 %) (Табл. 4.7).

Таблиця 4.7

Розподіл відповідей на запитання «Що для Вас є важливим у заходах для молоді?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Дружня атмосфера	49,0
Навчання новому	43,7
Кваліфіковані фахівці/-чині	32,2
Змістовне проведення вільного часу	26,1
Безкоштовна участь та отримання послуг	24,8
Можливість знайти однодумців/друзів	24,6
Достатній вибір послуг та ініціатив	15,5
Демонстрація власних досягнень	11,1
Важко відповісти	7,6
Інше	0,5

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

64,8 % опитаної молоді не володіє належною інформацією щодо існування молодіжного центру на території населеного пункту, в якому мешкає; 18,7 % молоді наголосило на відсутності такої інституції як молодіжний центр в їх населеному пункті, а 14,9 % молоді знає про існування молодіжного центру, однак не залучена до його заходів (Рис. 4.1).

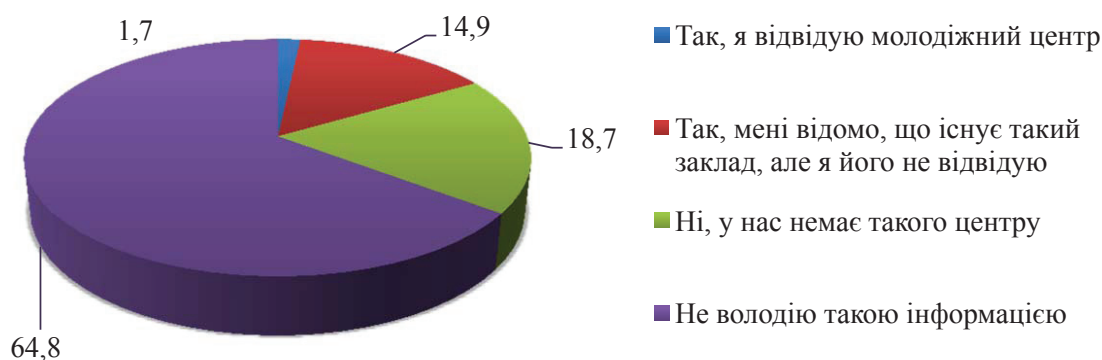

Рис. 4.1. Розподіл відповідей на запитання «Чи відомо Вам про існування молодіжного центру на території Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Третина молоді, яка мешкає у сільських поселеннях, говорить про відсутність молодіжних центрів у своїх населених пунктах, порівняно із молоддю, що проживає у містах, – 30,5 % та 13,4 % відповідно. Більше того, сільська молодь меншою мірою дистанціюється від діяльності молодіжних центрів, маючи інформацію про їх функціонування в своєму селищі, порівняно із молоддю, яка мешкає у містах, – 10,4 % та 16,8 % відповідно (Табл. 4.8). У цілому, участь у діяльності молодіжного центру брало 1,4 % опитаних респондентів/-ок.

Таблиця 4.8

Розподіл відповідей на запитання «Чи відомо Вам про існування молодіжного центру на території Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так, я відвідую молодіжний центр	1,7	1,7	1,6
Так, мені відомо, що існує такий заклад, але я його не відвідую	14,9	16,8	10,4
Ні, у нас немає такого центру	18,7	13,4	30,5
Не володію такою інформацією	64,8	68,1	57,5

Молодіжний центр як установа, діяльність якої спрямована на створення належних умов розвитку молоді, а також надання широкого спектру послуг молодим людям та забезпечення їх змістовно-

го та якісного дозвілля, на думку опитаної молоді повинен надавати, насамперед, послуги з профорієнтації та здійснювати підтримку молоді у працевлаштуванні (56,3 %), надавати консультації фахівців (психолога, юриста тощо) (41,6 %), здійснювати роботу з вразливими категоріями молоді – дітьми, позбавленими батьківського піклування, наркозалежними, малозабезпеченими, колишніми ув'язненими тощо (37,9 %), здійснювати інформаційні заходи з актуальних для молоді питань (35,9 %) та організувати спортивні заходи (Табл. 4.9).

Таблиця 4.9

Розподіл відповідей на запитання «Які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Профорієнтаційні заходи та сприяння у працевлаштуванні	56,3
Консультавання (психолога, юриста тощо)	46,1
Робота з вразливими категоріями молоді (діти, позбавлені батьківського піклування, наркозалежні, малозабезпечені, колишні ув'язнені тощо)	37,9
Інформування (наприклад, щодо програм обмінів для молоді)	35,9
Спортивні заходи	33,3
Культурно-мистецькі заходи	29,7
Просвітницька діяльність	28,1
Розважальні заходи	25,0
Реалізація соціальних/волонтерських проектів	24,7
Надання приміщення центру для навчання, проведення заходів тощо	16,4
Важко відповісти	6,4

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Отримати послуги з профорієнтації та сприяння у працевлаштуванні більшою мірою готова молодь віком 24–29 років, залучитися до соціальних та волонтерських проектів – молодь віком 24–34 років; консультативна допомога фахівців/-чинь актуальна для молоді у віці 19–24 років; до культурно-мистецьких та спортивних заходів готова долучатися молодь переважно у віці 14–24 років та 14–29 років відповідно.

Молоді жінки більш позитивно оцінюють перспективу надання молодіжними центрами послуг з реалізації соціальних та волонтерських проектів, порівняно з молодими чоловіками (27,5% та 22% відповідно); а молоді чоловіки, порівняно з жінками, – організацію спортивних заходів (38,9% та 27,5% відповідно) (Табл. 4.10).

Таблиця 4.10

Розподіл відповідей на запитання «Які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Профорієнтаційні заходи та сприяння у працевлаштуванні	56,3	55,9	56,7
Консультавання (психолога, юриста тощо)	46,1	44,4	47,7
Робота з вразливими категоріями молоді (діти-сироти, наркозалежні, малозабезпечені, колишні ув'язнені тощо)	37,9	37,4	38,3
Інформування (наприклад, щодо програм обмінів для молоді)	35,9	35,6	36,1
Спортивні заходи	33,3	38,9	27,5
Культурно-мистецькі заходи	29,7	29,2	30,1
Просвітницька діяльність	28,1	28,3	27,9
Розважальні заходи	25,0	24,2	25,7
Реалізація соціальних/волонтерських проектів	24,7	22,0	27,5
Надання приміщення центру для навчання, проведення заходів тощо	16,4	17,0	15,8
Важко відповісти	6,4	6,5	6,3

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Міська молодь, порівняно з сільською, вважає, що молодіжні центри повинні опікуватися роботою з вразливими категоріями молоді (39,1 % та 35,1 % відповідно), а сільська молодь, на відміну від міської, частіше формує запит до молодіжних центрів щодо організації культурно-мистецьких заходів (32,6 % та 28,3 % відповідно) (Табл. 4.11).

Таблиця 4.11

Розподіл відповідей на запитання «Які послуги для молоді, на Вашу думку, має надавати молодіжний центр?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Профорієнтаційні заходи та сприяння у працевлаштуванні	56,3	55,8	57,4
Консультації (психолога, юриста тощо)	46,1	46,3	45,5
Робота з вразливими категоріями молоді (діти-сироти, наркозалежні, малозабезпечені, колишні ув'язнені тощо)	37,9	39,1	35,1
Інформування (наприклад, щодо програм обмінів для молоді)	35,9	35,5	36,7
Спортивні заходи	33,3	32,6	34,7
Культурно-мистецькі заходи	29,7	28,3	32,6
Просвітницька діяльність	28,1	27,5	29,4
Розважальні заходи	25,0	25,5	23,8
Реалізація соціальних/волонтерських проєктів	24,7	25,1	23,8
Надання приміщення центру для навчання, проведення заходів тощо	16,4	16,8	15,5
Важко відповісти	6,4	7,2	4,6

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Ставлення молоді до можливості проведення відпочинку у наметових таборах розподілене порівну – одна частина молоді виявила готовність проводити відпочинок у наметових містечках, що облаштовані на спеціально відведеній відкритій природній території (поле, ліс, гора тощо) (41,4 %), друга частина респондентів не виявила такого бажання (39,9 %) (Рис. 4.2).

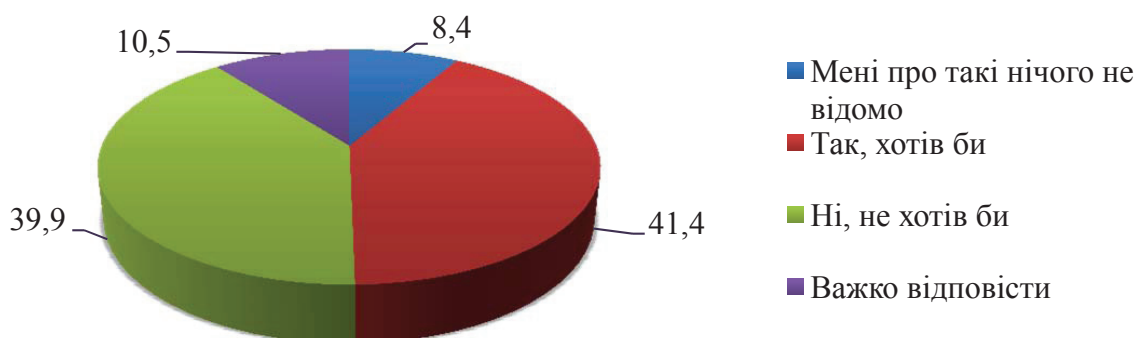

Рис. 4.2. Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви відпочивати в наметових таборах?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Молоді чоловіки, порівняно із молодими жінками, а також молодь, що мешкає у Центральному та Північному макрорегіонах країни, більш позитивно поставилися до можливості проведення відпочинку у наметових таборах (Табл. 4.12, 4.13).

Таблиця 4.12

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви відпочивати в наметових таборах?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Мені про такі нічого не відомо	8,4	10,0	6,7
Так, хотів(ла) би	41,4	43,9	38,7
Ні, не хотів(ла) би	39,9	35,3	44,5
Важко відповісти	10,5	10,8	10,1

Таблиця 4.13

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви відпочивати в наметових таборах?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону регіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Мені про такі нічого не відомо	8,4	9,1	7,0	8,3	10,6	8,0
Так, хотів(ла) би	41,4	51,8	47,9	34,3	30,5	40,8
Ні, не хотів(ла) би	39,9	29,4	37,2	46,6	41,2	41,7
<i>Важко відповісти</i>	<i>10,5</i>	<i>9,7</i>	<i>7,9</i>	<i>10,8</i>	<i>17,7</i>	<i>9,5</i>

Розділ 5.

МОБІЛЬНІСТЬ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ МОЛОДІ

Третина (36,9 %) опитаної молоді зазначила, що хотіла б виїхати зі свого населеного пункту⁶, а більше половини молоді (54,8 %) не виявили такого бажання. 8,4 % респондентів вагалися з відповіддю. Серед наймолодших вікових груп потенційна територіальна мобільність є дещо вищою, ніж серед старших груп молоді. 44,7 % молоді віком 14–19 років і 43,8% молоді віком 20–24 роки хотіли б виїхати зі свого населеного пункту, тоді як серед старших вікових груп молоді віком 25–29 років та 30–34 років частка бажаючих виїхати менша, – 33,4 % та 28,4 % відповідно (Табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви виїхати з Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14–19 років	20–24 роки	25–29 років	30–34 роки
Так	36,9	44,7	43,8	33,4	28,4
Ні	54,8	45,9	47,9	58,5	63,5
Важко відповісти	8,4	9,4	8,3	8,0	8,1

Перш за все, це може бути обумовлено тим, що частка молоді старших вікових груп уже частково виїхала за межі свого населеного пункту й тому відсоток осіб, які потенційно виїжджають за межі свого населеного пункту в цих вікових групах менша. Молодь, яка вже має сім'ю та певним чином влаштувалася у своєму населеному пункті, має нижчу потенційну мобільність. Так, серед молоді, яка неодружена/незаміжня, частка бажаючих виїхати зі свого населеного пункту складає 42,8 %, тоді як серед тих, хто перебуває в офіційно зареєстрованому шлюбі, та тих, хто живе разом без реєстрації, – відповідно 29,2 % та 33 % (Табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви виїхати з Вашого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від сімейного стану, N=2000), %

	Серед усіх	Незаміжня/неодружений	В офіційно зареєстрованому шлюбі	Живемо разом, але без реєстрації	Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	Шлюб розпався, але розлучення не оформлено	Удова/удівець
Так	36,9	42,8	29,2	33,0	38,6	40,0	0
Ні	54,8	48,7	63,2	58,5	49,1	40,0	83,3
Важко відповісти	8,4	8,5	7,6	8,5	12,3	20,0	16,7

У регіональному розрізі молодь Півдня та Заходу країни виявила найбільше бажання змінити своє теперішнє місце проживання – 43,8 % та 40 % відповідно на відміну від молоді Півдня країни – 43,8 % (Табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви виїхати зі свого населеного пункту?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

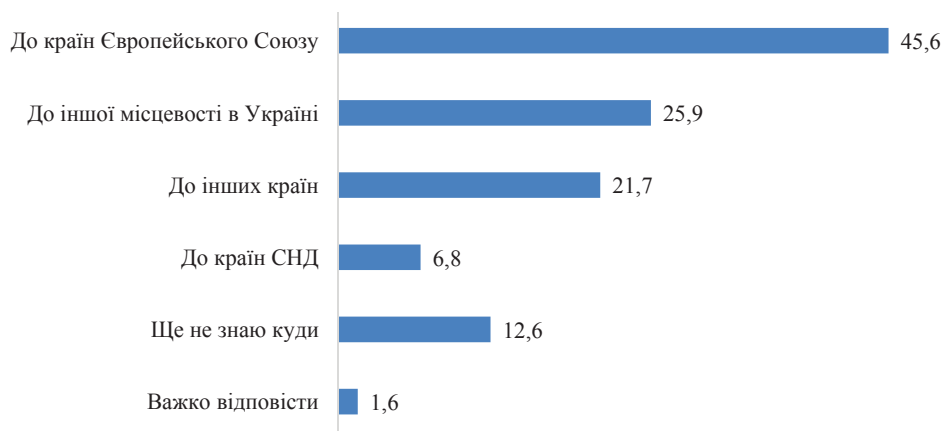
	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так	36,9	36,2	33,2	34,7	43,8	40,0
Ні	54,8	53,8	58,2	58,7	50,0	49,9
Важко відповісти	8,4	10,0	8,6	6,6	6,2	10,2

⁶ За результатами дослідження «Цінності молоді – 2016», 39,4 % молоді хотіли б виїхати зі свого населеного пункту // Дмитрук Н. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Н. Дмитрук, Г. Падалка, С. Кіреєв та ін. – К., 2016. – 89 с.

За результатами дослідження «Молодь України – 2015» виїхати зі свого населеного пункту хотіли 54,2 % респондентів // Молодь України – 2015. Міністерство молоді і спорту України. – К. : ГФК Юкрейн, 2015. – 88 с.

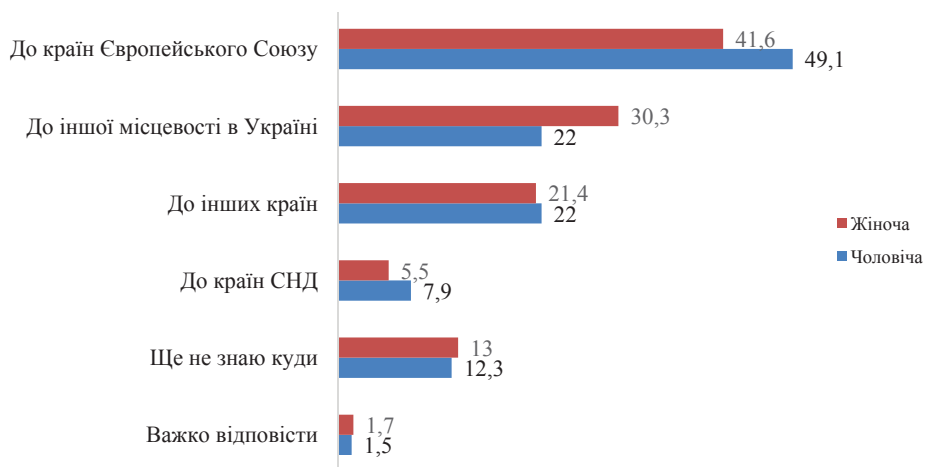

74,1 % молодих людей хотіли б виїхати зі свого населеного пункту за межі України⁷. Найбільше бажаних серед української молоді переїхати зі свого населеного пункту до країн Європейського Союзу (45,6 %), до інших країн світу (21,7 %) та до країн СНД (6,8 %) (Рис. 5.1). До іншої місцевості в Україні виявила бажання переїхати кожна п'ята молода людина (21,7 %), яка б хотіла змінити місце проживання.

Рис. 5.1. Розподіл відповідей на запитання «Якщо Ви хотіли б виїхати зі свого населеного пункту, то куди?» (серед респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати зі свого населеного пункту, N=737), %

За результатами дослідження молоді чоловіки більше схильні до міжнародної міграції (79 %), ніж жінки (68,5 %). До країн Європейського Союзу хочуть переїхати зі свого населеного пункту 49,1 % молодих чоловіків, тоді як серед молодих жінок таких 41,6 % (Рис. 5.2). Молоді жінки, на відміну від молодих чоловіків, більшою мірою прагнуть переїхати до іншої місцевості в Україні, – 30 % та 22 % відповідно.

Рис. 5.2. Розподіл відповідей на запитання «Якщо Ви хотіли б виїхати зі свого населеного пункту, то куди?» (серед тих респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати зі свого населеного пункту, залежно від статті, N=737), %

Молодь віком 14–19 років (30,8 %) більше, ніж молодь віком 20–24 років (18,9 %), хотіла б переїхати до іншої місцевості в Україні; молодь старших вікових груп виявляє дещо більше бажання переїхати до інших країн світу (21,7 % проти 18,9 %).

⁷ За результатами дослідження «Цінності молоді – 2016», 66,6 % молодих осіб сказали, що хотіли б поїхати за межі України // Дмитрук Н. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Н. Дмитрук, Г. Падалка, С. Кіреєв та ін. – К., 2016. – 89 с.
За результатами дослідження «Молодь України – 2015» виїхати за межі України хотіли 52,3 % респондентів // Молодь України – 2015. Міністерство молоді і спорту України. – К. : ГФК Юкрейн, 2015. – 88 с.

хати до країн Європейського Союзу та інших країн світу, ніж молодь, що належить до наймолодшої вікової групи (Табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Розподіл відповідей на запитання **«Якщо Ви хотіли б виїхати зі свого населеного пункту, то куди?»** (серед тих респондентів/-ок, які виявили бажання переїхати зі свого населеного пункту, залежно від статі, N=737), %

	Серед усіх	14–19 років	20–24 роки	25–29 років	30–34 роки
До країн Європейського Союзу	45,6	41,1	46,1	46,9	48,7
До іншої місцевості в Україні	25,9	30,8	18,9	28,6	26,0
До інших країн	21,7	16,2	25,2	24,5	20,1
До країн СНД	6,8	5,4	6,8	8,3	6,5
Ще не знаю куди	12,6	13,5	12,6	10,9	13,6
Важко відповісти	1,6	3,8	1,5	0,5	0,6

89% молоді бувало в інших населених пунктах в межах своєї області упродовж всього життя та 82,6% опитаних бували в іншій області або інших областях України; менше третини (28,8%) – в інших країнах (Рис. 5.3).

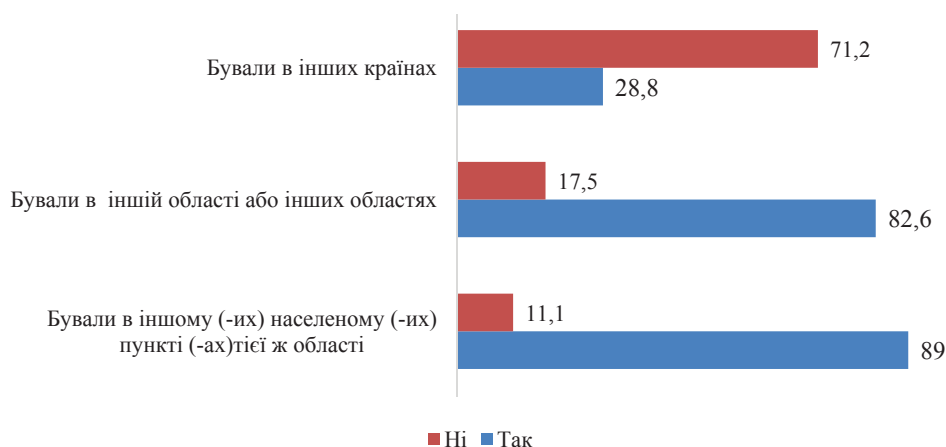

Рис. 5.3. Розподіл відповідей на запитання **«Чи доводилось Вам виїжджати за межі свого населеного пункту впродовж усього життя?»** (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Частка осіб, які були в інших країнах упродовж усього життя, більша серед старших вікових груп молоді (20–24 роки – 31,3 %, 25–29 років – 27,9 %, 30–34 роки – 36,0 %): внутрішньорегіональна міграція молодих людей вища серед молоді 20–24 років зважаючи на те, що ця вікова група включена до освітньої міграції, яка переважно здійснюється в межах області (Табл. 5.5).

Таблиця 5.5

Розподіл відповідей на запитання **«Чи доводилось Вам виїжджати за межі свого населеного пункту впродовж усього життя?»** (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Бували в іншому (-их) населеному (-их) пункті (-ах) тієї ж області	89	84,3	92,1	89,0	89,7
Бували в іншій області або інших областях	82,6	75,8	86,2	81,5	85,6
Бували в інших країнах	28,8	17,9	31,3	27,9	36,0

Найбільша територіальна мобільність як внутрішнього, так і зовнішнього характеру виявлена серед молоді, яка мешкає в західному макрорегіоні країни, а найменша – серед молоді, яка мешкає на Сході країни (Табл. 5.6).

Таблиця 5.6

Розподіл відповідей на запитання «Чи доводилось Вам виїжджати за межі свого населеного пункту впродовж усього життя?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Бували в іншому (-их) населеному (-их) пункті (-ах) тієї ж області	89	87,6	87,4	82,2	93,8	96,8
Бували в іншій області або інших областях	82,6	79,7	84,4	74,4	85,4	90,7
Бували в інших країнах	28,8	23,5	28,2	23,3	20,8	43,4

Серед молоді, яка була в інших країнах, найбільш відвідуваними країнами є Росія (36,6 %), Польща (34,4 %), Туреччина (16,8 %), Німеччина (9,9 %) та Єгипет (7,5 %) (Рис. 5.4).

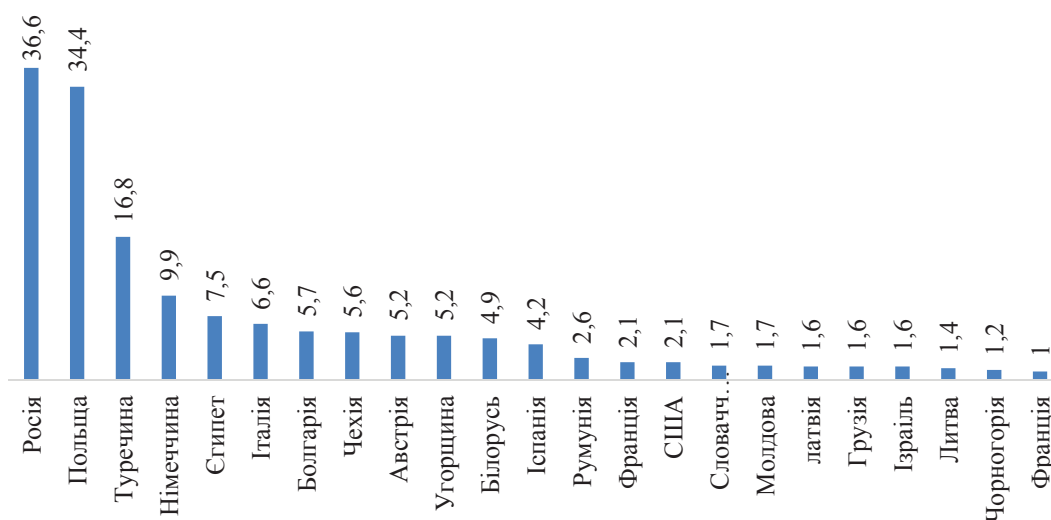

Рис. 5.4. Країни, в якій респондент/-ка бував/-ла упродовж усього життя (серед респондентів/-ок, які бували в інших країнах, N=576), %

Обрано лише ті країни, де частка респондентів перевищувала 1 %.

Напрями зовнішньої територіальної мобільності молоді є обумовлені їхнім регіоном проживання: молоді люди, які мешкають на Півдні, Центрі та Сході України частіше за інших виїжджали впродовж свого життя до Росії, тоді як молодь західних областей – до Польщі (Табл. 5.7).

Таблиця 5.7

П'ять найбільш відвідуваних країн, в якій респондент/-ка бував/-ла упродовж усього життя (серед респондентів/-ок, які бували в інших країнах, залежно від макрорегіону проживання, N=576), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Росія	36,6	53,8	32,0	46,3	57,4	21,9
Польща	34,4	26,3	18,4	19,5	29,8	57,7
Туреччина	16,8	16,3	18,4	26,8	8,5	11,9
Німеччина	9,9	15,0	9,6	4,9	17,0	9,5
Єгипет	7,5	7,5	14,4	10,6	8,5	1,0
Італія	6,6	10,0	6,4	3,3	-	9,0
Болгарія	5,7	7,5	7,2	4,1	2,1	6,0
Чехія	5,6	6,3	4,0	4,9	4,3	7,0
Австрія	5,2	7,5	8,8	4,1	2,1	3,5
Угорщина	5,2	5,0	5,6	4,9	6,4	5,0
Білорусь	4,9	6,3	11,2	3,3	2,1	2,0
Іспанія	4,2	1,3	4,8	1,6	2,1	7,0

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Румунія	2,6	5,0	3,2	-	2,1	3,0
Франція	1,0	2,5	2,4	0,8	-	3,0
США	2,1	2,5	5,6	1,6	-	0,5
Словаччина	1,7	2,5	-	0,8	-	3,5
Молдова	1,7	3,8	0,8	-	10,6	0,5

Протягом останніх 12 місяців 79,8 % молоді частіше виїжджала до інших населених пунктів в межах своєї області, 66,5% – бували в інших областях України, та 12,9 % – виїжджали до інших країн.

Найбільш активною до територіальної мобільності в межах своєї області упродовж останніх 12 місяців була молодь центральних регіонів України (94,3 % молоді від тих, хто бував в іншому населеному пункті впродовж усього життя), тоді як найменш активними є молоді люди з південного макрорегіону (85,5 %). Молодь центральної частини України також більш активно виїздила до інших областей країни (87,1 % від тих, хто бував в іншій області або інших областях України впродовж усього життя), ніж молодь західних областей (76,4 %). До зовнішньої міграції більш схильною виявилася молодь Заходу (55,2 % від тих, хто бував в іншій країні впродовж усього життя), найменш активною – молоді люди з Центру країни (28,8 %) (Табл. 5.8).

Таблиця 5.8

Розподіл відповідей на запитання «Чи доводилось Вам виїжджати за межі свого населеного пункту упродовж останніх 12 місяців?», (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Бували в іншому(-их) населеному(-их) пункті(-ах) тієї ж області (упродовж останніх 12 місяців) (серед тих, хто бував в іншому населеному пункті впродовж усього життя, N=1779)					
Так	94,3	85,5	89,6	87,7	91,3
Ні	5,7	14,5	10,4	12,3	8,7
Бували в іншій області або інших областях (упродовж останніх 12 місяців) (серед тих, хто бував в іншій області або інших областях впродовж усього життя, N=1651)					
Так	87,1	79,9	81,2	79,8	76,4
Ні	12,9	20,1	18,8	20,2	23,6
Бували в інших країнах (упродовж останніх 12 місяців) (серед тих, хто бував в інших країнах упродовж усього життя, N=576)					
Так	28,8	39,2	48,0	31,9	55,2
Ні	71,3	60,8	52,0	68,1	44,8

Молодь, упродовж останніх 12 місяців, частіше відвідувала такі країни, як Польщу (36,2 %), Туреччину (17,9 %), Росію (17,5 %) та Німеччину (8,9 %) (Рис. 5.5).

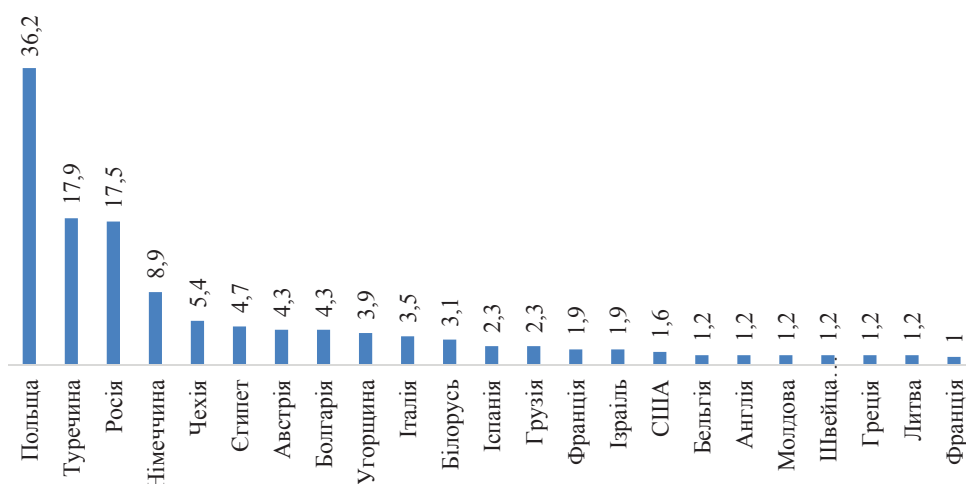

Рис. 5.5. Країни, в якій респондент/-ка бував/-ла упродовж останніх 12 місяців (серед респондентів/-ок, які бували в інших країнах упродовж останніх 12 місяців, N=257), %
Вказано тільки ті країни, де частка респондентів перевищувала 1%.

Щодо напрямів зовнішньої міграції, то до Польщі впродовж останніх 12 місяців переважно виїздила молодь західних регіонів (62,2 % від тих, хто бував в іншій країні впродовж усього життя), до Туреччини – східних і південних областей (33,9 % і 26,7 % відповідно), до РФ – молодь сходу України (32,2 %), до Німеччини – молодь південного та центрального макрорегіонів (26,7 % і 21,7 % відповідно) (Табл. 5.9).

Таблиця 5.9

Найбільш відвідувані країни, в якій молодь була впродовж останніх 12 місяців (серед респондентів/-ок, які були в інших країнах упродовж усього життя, залежно від макрорегіону проживання, N=257), %

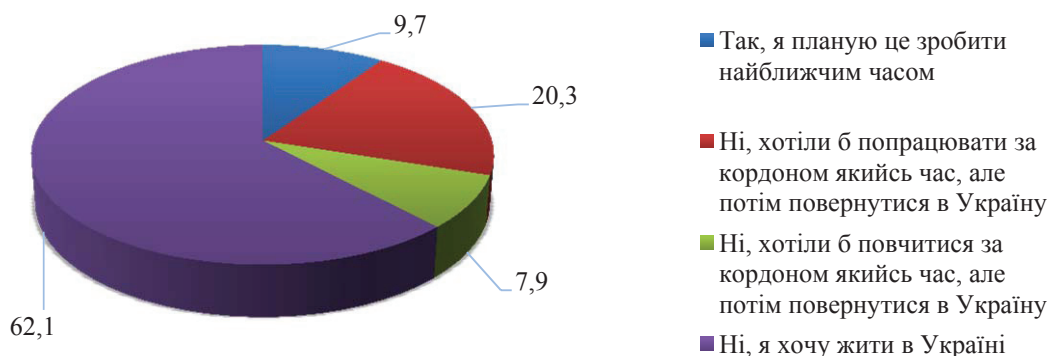
	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Польща	36,2	21,7	10,2	18,6	20,0	62,2
Туреччина	17,9	13,0	16,3	33,9	26,7	9,9
Росія	17,5	26,1	10,2	32,2	13,3	11,7
Німеччина	8,9	21,7	8,2	3,4	26,7	7,2
Чехія	5,4	-	10,2	1,7	6,7	6,3
Єгипет	4,7	8,7	10,2	5,1	-	1,8
Австрія	4,3	8,7	4,1	-	-	6,3
Болгарія	4,3	4,3	12,2	1,7	-	2,7
Угорщина	3,9	-	8,2	1,7	-	4,5
Італія	3,5	4,3	4,1	1,7	-	4,5
Білорусь	3,1	4,3	12,2	1,7	-	-
Іспанія	2,3	-	-	-	-	5,4

Під час останнього перебування в іншому населеному пункті області молоді люди переважно відвідували знайомих та родичів (49,7 %), подорожували або відпочивали (44,6 %). Молодь, яка відвідувала інший населений пункт області, виїздила до іншого населеного пункту області задля роботи (20,1 %) або навчання (18,1 %). Також, під час останнього перебування в іншій області, молодь переважно подорожувала або відпочивала (51,1%) та відвідувала знайомих/родичів (47,7 %); також, молодь виїздила до іншої області країни працювати (13,1%) та навчатися (10,1%).

Перебуваючи в іншій країні, більше половини молодих людей подорожувало або відпочивало (54,1%), працювало за кордоном (27,8%), відвідувало знайомих або родичів (22,2%). Тільки 5 % молоді виїжджала за кордон, в інші країни, з метою навчання.

Більше половини української молоді хоче жити в Україні (62,1%)⁸. Кожна п'ята молода людина виявила бажання попрацювати за кордоном якийсь час (20,3%), але потім повернутися в Україну, та 7,9% молоді хотіло б навчатися за кордоном, але потім знову повернутися до України. Проте, за результатами дослідження, 9,7% молоді віком 14–34 років планує емігрувати з України найближчим часом (Рис. 5.6).

⁸ За результатами дослідження «Цінності молоді – 2016»: 44,9 % молоді хочуть жити в Україні і не планують емігрувати; 28,3 %, можливо, хотіли б попрацювати за кордоном, але з подальшим поверненням в Україну та 12,3 % бажали б навчатися за кордоном, але потім повернутися до України; 4,2 % – планують залишити Україну найближчим часом, 9,7 % – шукають можливість емігрувати з України // Дмитрук Н. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Н. Дмитрук, Г. Падалка, С. Кіреєв та ін. – К., 2016. – 89 с. За результатами дослідження «Молодь України-2015», 44,4 % молоді хочуть жити в Україні, 38,0 %, можливо, хотіли б повчитися або попрацювати за кордоном, але з подальшим поверненням в Україну, 3,9 % – планують залишити Україну найближчим часом, 13,0 % – шукають можливість емігрувати з України // Молодь України-2015. Міністерство молоді і спорту України. – Київ: ГФК Юкрейн, 2015. – 88 с.

Рис. 5.6. Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви емігрувати з України?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Зі збільшенням віку молоді зростає бажання молодих людей жити в Україні. Найбільші міграційні настрої, з метою навчання за кордоном, спостерігаються серед молоді віком 14–19 років, а з метою працевлаштування за кордоном – серед молоді віком 20–24 років (Табл. 5.10). Це відповідає основним потребам кожної з цих вікових груп: для молоді віком 14–19 років основним є навчання, а для молодих осіб 20–24 років – пошук роботи та працевлаштування.

Таблиця 5.10

Розподіл відповідей на запитання «Чи хочете Ви емігрувати з України?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14–19 років	20–24 роки	25–29 років	30–34 роки
Ні, я хочу жити в Україні	62,1	56,8	55,1	65,5	68,8
Ні, хотіли б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну	7,9	16,4	9,1	4,5	3,7
Ні, хотіли б попрацювати за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну	20,3	16,7	25,3	20,2	18,8
Так, я планую це зробити найближчим часом	9,7	10,1	10,4	9,8	8,7

66,9 % сільської молоді зазначило, що вони хотіли б жити в Україні та емігрувати не збираються, тоді як серед молодих жителів міст таких прагнень менше (60,1%). Міська молодь, порівняно із сільською, більшою мірою налаштована на тимчасову міграцію, як з метою навчання за кордоном, так і з наміром працевлаштування.

Молодь Сходу України виявляє дещо більше бажання жити в Україні (67%), ніж молодь інших регіонів. При тому, що серед молоді східних областей виявлена вища реалізована зовнішня міграція, ніж серед молоді інших регіонів країни. Найбільші еміграційні настрої серед української молоді спостерігаються у центральних областях України: 14,1 % жителів планують найближчим часом емігрувати з України. Щодо тимчасової роботи або навчання за кордоном, то статистично значущої різниці між макрорегіонами не виявлено (Табл. 5.11).

Таблиця 5.11

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви емігрувати з України?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Ні, я хочу жити в Україні	62,1	57,6	64,6	67,0	58,4	59,4
Ні, хотіли б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну	7,9	6,8	9,3	5,5	8,8	9,5
Ні, хотіли б попрацювати за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну	20,3	21,5	19,0	19,5	21,7	21,0
Так, я планую це зробити найближчим часом	9,7	14,1	7,2	8,0	11,1	10,2

Причинами освітньої міграції молоді за кордон переважно є бажання отримати досвід життя в інших країнах (52,2 % від тих, хто хотів би повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну), можливість познайомитися з іншими культурами (46,5 %) та удосконалити мовні навички чи вивчити мову (43,9 %). Серед інших причин молодь називає відсутність таких можливостей для навчання в Україні, бажання заробити гроші, підвищити своє матеріальне становище та інше (Рис. 5.7).

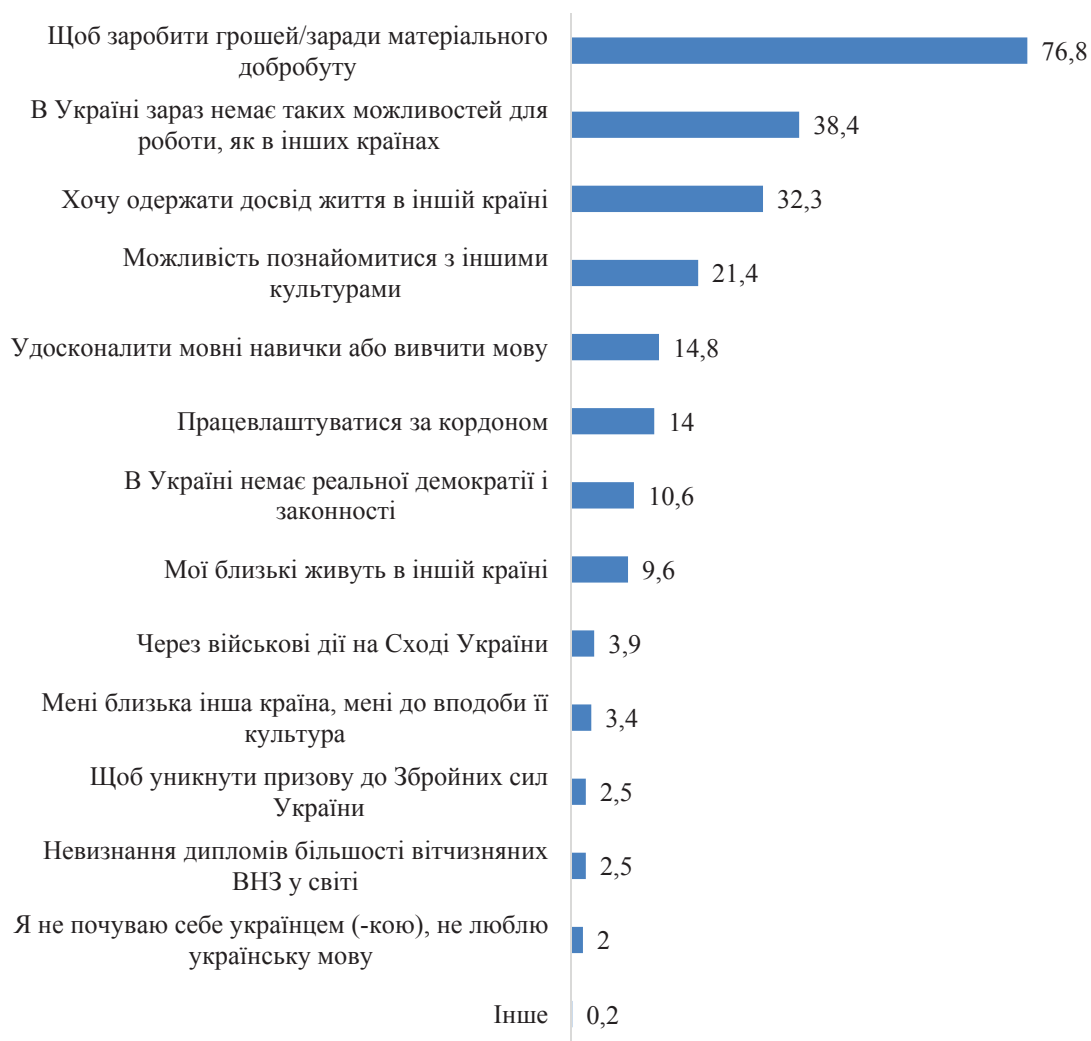

Рис. 5.7. Розподіл відповідей на запитання «Чому Ви хотіли б навчатися за кордоном?» (серед респондентів/-ок, які хотіли би повчитися за кордоном певний час, але потім повернутися в Україну, N=157), %

Основною причиною бажання поїхати за кордон працювати серед молоді є підвищення матеріального добробуту або заробіток (76,8 % від тих, хто хотів би попрацювати за кордоном якийсь час, але потім повернутися до України). Серед інших причин респонденти зазначають відсутність можливостей для роботи в Україні, порівняно з іншими країнами, бажання отримати досвід життя в інших країнах та можливість познайомитися з іншими культурами (Рис. 5.8).

Варто зазначити, що для 4 % молодих чоловіків із тих, які хотіли би попрацювати за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну, причиною виїзду за кордон на заробітки є бажання уникнути призову до Збройних сил України. Така мотивація переважно розповсюджена серед молоді віком 20–24 років (4,2 %) та молоді віком 25–29 років (3,9 %).

Головною причиною еміграції молоді з України є бажання підвищити матеріальний добробут або заробити грошей (54,1 % від тих, хто хотів би емігрувати з України), що є наслідком складної економічної ситуації в країні. Серед інших причин можливої еміграції респонденти називають відсутність можливостей роботи в Україні, порівняно з іншими країнами, відсутність в Україні реальної демократії та законності, бажання працевлаштуватися за кордоном (Рис. 5.9).

Рис. 5.8. Розподіл відповідей на запитання «**Чому Ви хотіли б працювати за кордоном?**» (серед респондентів/-ок, які хотіли би попрацювати за кордоном певний час, але потім повернутися в Україну, N=406), %

Упродовж останнього місяця 95,1 % молоді жодного разу не виїжджало за кордон, 3,3 % – виїздило 1 раз, 1,7 % – більше одного разу; упродовж останніх 12 місяців 87,2 % молоді жодного разу не виїжджали за межі України, 7,4 % – виїздили 1 раз, 5,5 % – більше одного разу (Табл. 5.12).

Таблиця 5.12

Розподіл відповідей на запитання «**Скільки разів Ви особисто виїжджали за кордон?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Упродовж останнього місяця	Упродовж останніх 12 місяців
Жодного разу	95,1	87,2
1 раз	3,3	7,4
2 рази	1,0	2,6
3 рази	0,1	0,7
Більше 3 разів	0,6	2,2

Рис. 5.9. Розподіл відповідей на запитання «Чому Ви хотіли б емігрувати з України?» (серед респондентів/-ок, які хотіли б емігрувати з України, N=194), %

Розділ 6.

НАВЧАННЯ, ОСВІТА, РОБОТА, ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

Оцінка своїх реальних можливостей, що отримує молодь разом з набутою освітою, вказує на достатній рівень задоволеності отриманими компетенціями задля їх реалізації у трудовій сфері: молоді люди вважають, що отримана ними освіта дає можливості розвиватися (54,5 %) (Табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Розподіл відповідей на запитання «Скажіть, чи дає отримана Вами освіта можливість розвиватися Вам у трудовій сфері (кар'єрний зріст, підвищення заробітної плати, створення власного бізнесу тощо)?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Повною мірою дає можливості розвиватися	31,0
Скоріше дає можливості розвиватися, ніж ні	23,5
Скоріше не дає можливості розвиватися, ніж дає	16,6
Взагалі не дає можливості розвиватися	14,6
Важко відповісти	14,3

Менша половина опитаної молоді протягом останніх трьох років була залучена до додаткового навчання (41,8 %), однак така частка молоді планує навчатися протягом найближчого року (43,7 %). Найбільшою популярністю серед молоді користуються курси водіїв (16,7 % – навчалися, 17,7% – планує навчатися) та курси іноземних мов (14,7 % – навчалися та 16 % – планує навчатися). Підвищення професійної підготовки та підвищення кваліфікації є пріоритетом для кожної 9 молоді людини (Табл. 6.2).

Таблиця 6.2

Розподіл відповідей на запитання «На яких з перелічених курсах, семінарах, тренінгах Ви навчалися протягом останніх трьох років або плануєте пройти навчання (у тому числі он-лайн) протягом найближчого року?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Навчалися протягом останніх 3 років	Планує навчатися протягом найближчого року
Нічого із зазначеного	58,2	56,3
Курси водіїв	16,7	17,7
Курси іноземних мов	14,7	16,0
Семінари/тренінги, спрямовані на підвищення професійної підготовки	9,8	8,2
Галузеві курси підвищення кваліфікації (післядипломна освіта)	6,8	8,1
Семінари-тренінги, зорієнтовані на самовдосконалення особистості (у т. ч. спілкування, самоконтролю, здорового способу життя, саморозвитку тощо)	6,6	7,7
Курси з IT-технологій	5,3	6,6
Он-лайн курси з набуття нових знань (наприклад – ПРОМЕТЕУС, КУРСЕРА тощо)	4,8	6,1
Семінари/тренінги з започаткування та ведення бізнесу	4,4	5,2
Бухгалтерські курси	2,8	4,6

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Найпривабливішими професійними видами діяльності для молоді, як привабливими особистий таких, що мають інструментальну цінність, є «бізнесмен/бізнесвумен, підприємець/-иця» (45,2 %), «юрист/-ка» (36,1 %) і «спеціаліст/-ка програмного забезпечення та комп'ютерної техніки» (31,2%) (Табл. 6.3).

Таблиця 6.3

Розподіл відповідей на запитання «Відмітьте, будь ласка, три професії, які є найбільш привабливі для Вас, та оберіть, які три професії дають сьогодні можливість досягнути успіху в житті?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Професія	Приваблива для мене	Забезпечує успіх
Бізнесмен/бізнесвумен, підприємець/-иця	45,2	51,2
Юрист/-ка	36,1	41,1
Спеціаліст/-ка програмного забезпечення та комп'ютерної техніки	31,2	36,1
Лікар/-ка	29,9	25,9
Державний/-а службовець/-иця	20,5	22,3
Банківський/-а працівник/-ця	16,6	18,6
Працівник/-ця творчої професії (актор/-ка, артист/-ка, художник/-ця і т. п.)	16,3	11,7
Учитель/-ка, викладач/-ка	12,9	7,9
Бухгалтер/-ка, економіст/-ка	10,1	7,5
Працівник/-ця торгівлі	8,8	7,4
Фермер/-ка, фахівець/-чиня у галузі сільського господарства	8,4	7,3
Військовий/-а	7,5	5,6
Інженер/-ка	6,5	3,8
Біотехнолог/-иня	1,0	0,7
Будівельник/-ця	0,5	0,3
Перукар/-ка	0,3	0,2
Водій/-ка	0,2	0,2
Кухар/-ка	0,1	0,1
Перекладач/-ка	0,1	0,1
Електрик/-иня	0,1	0,1
Важко відповісти	0,1	0,7

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Наявна гендерна відмінність між уподобаннями привабливих видів професійної діяльності серед молодих чоловіків та жінок: чоловіки частіше орієнтовані на опанування таких професій, як «бізнесмен, підприємець», «спеціаліст з програмного забезпечення та комп'ютерної техніки», «фермер, фахівець у галузі сільського господарства», «інженер», а жінки, – «юристи», «лікарки», «банківської працівниці», «учительки, викладачки», «бухгалтерки, економістки» (Табл. 6.4).

Таблиця 6.4

Розподіл відповідей на запитання «Відмітьте, будь ласка, три професії, які є найбільш привабливі для Вас» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), залежно від статті, %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Бізнесмен/-ки, підприємець/-иці	45,2	51,0	39,1
Юрист/-ки	36,1	33,2	39,1
Спеціаліст/-ка програмного забезпечення та комп'ютерної техніки	31,2	38,5	23,6
Лікар/-ки	29,9	23,6	36,4
Державний службовець/-иця	20,5	21,5	19,5
Банківський/-а працівник/-ця	16,6	14,5	18,6
Працівник/-ця творчої професії (актор/-ка, артист/-ка, художник/-ця і т. п.)	16,3	13,0	19,6
Учитель/-ка, викладач/-ка	12,9	8,5	17,3
Бухгалтер/-ка, економіст/-ка	10,1	6,7	13,5
Працівник/-ця торгівлі	8,8	8,1	9,4
Фермер/-ки, фахівець/-чині у галузі сільського господарства	8,4	10,8	5,9
Військовий/-вої	7,5	8,8	6,1
Інженер/-ки	6,5	9,6	3,2
Біотехнолог/-гіні	1,0	1,0	0,9
Будівельник/-ниці	0,5	0,8	0,1

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Перукар/-ки	0,3	-	0,6
Водій/-ки	0,2	0,4	-
Кухар/-ки	0,1	0,1	0,1
Перекладач/-ки	0,1	-	0,1
Електрик/-иня	0,1	0,1	-
Важко відповісти	0,1	-	0,1

Половина опитаної працевлаштованої молоді має роботу за місцем проживання – 51,4 %; однак, 9,4 % молоді працюють в іншому населеному пункті області, в якій вони проживають, та 6,5 % – працюють в іншому населеному пункті (Табл. 6.5).

Таблиця 6.5
Розподіл відповідей на запитання «**Чи знаходиться місце Вашої основної роботи в населеному пункті, де Ви постійно проживаєте?**» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Працюю за місцем проживання	51,4
Працюю в іншому населеному пункті області, в якій проживаю	9,4
Працюю в іншому населеному пункті України	6,5
Працюю за межами України/в іншій країні	2,1
Респондент не працює	30,6

Серед причин, через які молодь працює в іншому населеному пункті та має виїжджати на роботу, переважає «відсутність вакансій за спеціальністю» – 38,2 % та «відсутність вакансій взагалі» – 33,8 %. Також, кожна п'ята молода людина скаржиться на те, що наявна робота є малооплачуваною (20,5 %) та кожна шоста оцінює умови роботи як незадовільні (17,7 %) (Табл. 6.6).

Таблиця 6.6
Розподіл відповідей на запитання «**Чому Ви працюєте в іншому населеному пункті?**» (серед респондентів/-ок, які не працюють за місцем проживання, N=317), %

Відсутні вакансії за спеціальністю	38,2
Робота відсутня взагалі	33,8
Робота є малооплачуваною	20,5
Умови роботи не задовольняють	17,7
Не передбачає кар'єрного зростання	6,0
Не престижна	3,5
Інше	2,8
Важко відповісти	5,7

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Молодь Центрального (33,9 %), Північного (37,7 %), Східного (50 %) та Південного (52 %) макрорегіонів країни, яка працює не за місцем проживання, насамперед скаржиться на відсутність вакансій на ринку праці за спеціальністю; молодь, яка проживає на Заході країни, – на відсутність роботи взагалі (52,9 %) (Табл. 6.7).

Таблиця 6.7
Розподіл відповідей на запитання «**Чому Ви працюєте в іншому населеному пункті?**» (серед респондентів/-ок, які не працюють за місцем проживання, залежно від макрорегіону проживання, N=317), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Відсутні вакансії за спеціальністю	38,2	33,9	37,7	50,0	52,0	28,8
Робота відсутня взагалі	33,8	27,1	28,3	21,1	20,0	52,9
Робота є малооплачуваною	20,5	20,3	17,0	23,7	24,0	19,2
Умови роботи не задовольняють	17,7	27,1	24,5	19,7	20,0	6,7
Не передбачає кар'єрного зростання	6,0	8,5	9,4	5,3	4,0	3,8
Не престижна	3,5	5,1	5,7	2,6	-	2,9
Інше	2,8	3,4	3,8	2,6	-	2,9
Важко відповісти	5,7	3,4	3,8	10,5	12,0	2,9

57,7 % молоді, яка не працює за місцем проживання, виїжджає на роботу в інший населений пункт щодня та 24 % молоді декілька разів на тиждень (Табл. 6.8).

Таблиця 6.8

Розподіл відповідей на запитання «**З якою частотою Ви виїжджаєте на роботу в інший населений пункт?**», (серед респондентів/-ок, які не працюють за місцем проживання, N=317), %

Щодня	57,7
Декілька разів на тиждень	24,0
Раз на тиждень	4,4
Раз на місяць	2,8
Раз на півроку	1,3
На весь термін праці на робочому місці	4,4
Важко відповісти	5,4

Більше половини молодих людей (54,3 %), які не працюють за місцем проживання, мають місце роботи в обласному центрі; по 13,6 % молоді – у районному центрі та в іншому місті (Табл. 6.9).

Таблиця 6.9

Розподіл відповідей на запитання «**В якому населеному пункті України знаходиться місце вашої теперішньої роботи?**» (серед респондентів/-ок, які не працюють за місцем проживання, N=317), %

В обласному центрі	54,3
У районному центрі	13,6
В іншому місті	13,6
У м. Київ	8,8
В іншому сільському населеному пункті (селищі, селі)	8,2
Інше	1,5

Майже половина опитаної молоді (48,1 %), яка працевлаштована, працює не за фахом чи спеціальністю, отриманою в професійно-технічному або вищому навчальному закладі (Рис. 6.1).

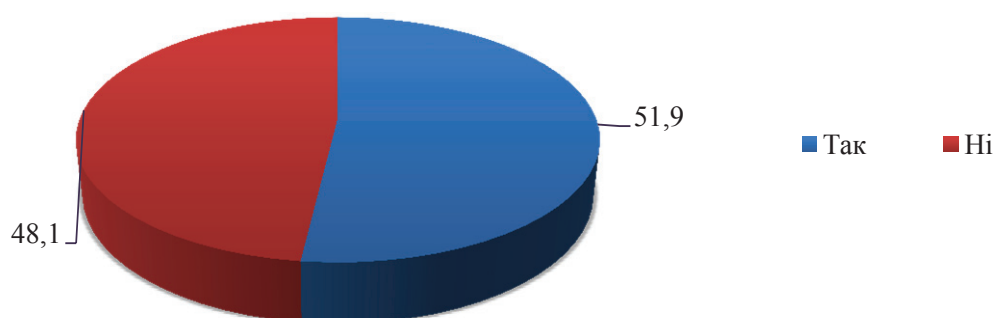

Рис. 6.1. Розподіл відповідей на запитання «**Чи працюєте Ви за фахом або спеціальністю, отриманою в професійно-технічному або вищому навчальному закладі?**» (серед респондентів/-ок, які працюють, N=1388), %.

Відсутність вакансій за фахом (36,7 %) та незадовільна матеріальна винагорода (31,4 %) – головні чинники, котрі пояснюють чому молодь не працює за здобутим фахом; часто-густо молоді люди нарікають на відсутність вакансій за фахом – 36,7 % та невдоволення заробітною платнею у цій сфері – 31,4 % (Табл. 6.10).

Таблиця 6.10

Розподіл відповідей на запитання «**Чому Вам доводиться працювати не за фахом?»** (серед респондентів/-ок, які працюють, N=1388), %

Відсутність вакансій за фахом	36,7
Не задовольняє матеріальна винагорода за фахом	31,4
Не задовольняють умови роботи за фахом	18,4
Компетенції набуті за фахом не відповідають вимогам роботодавця	10,5
Не подобається робота за фахом	9,7
Не передбачає кар'єрного зростання	8,1
Не є престижною	7,5
За станом здоров'я	4,5
Інше	0,4
Важко відповісти	18,9

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Вибір спеціальності та професії для більшості молодих людей обумовлені власними інтересами та здібностями (50,4 %), орієнтацією на гідну матеріальну винагороду (38,3 %), а також порадами найближчого соціального оточення (32,2 %) (Табл. 6.11).

Таблиця 6.11

Розподіл відповідей на запитання «**Чому Ви обрали або плануєте обрати свою останню спеціальність/нинішню професію?»** (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Вона відповідає моїм інтересам, захопленням, здібностям	50,4
Вона гарантує заробіток та гідну матеріальну винагороду	38,3
За порадою батьків, родичів, інших людей	32,2
Вона соціально престижна	15,1
Обирав(-а)/планую обирати спеціальність, на яку можна вступити	8,5
За результатами профорієнтаційного тестування у навчальному закладі	5,7
Обирав(-а)/планую обирати спеціальність, на яку нижчий конкурс	3,9
За порадою консультанта/-ки або шкільного психолога/-ині	3,6
Інше	0,2

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

За результатами дослідження, незначна частка молоді залучена до профорієнтаційних заходів; тільки 23,6 % молодих людей протягом життя відвідувати факультативні курси, лекції, семінари з вибору майбутньої професії (Табл. 6.12).

Таблиця 6.12

Розподіл відповідей на запитання «**Які профорієнтаційні заходи Ви проходили або відвідували протягом свого життя?»** (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Жодного не проходив	46,4
Факультативні курси, лекції, семінари з вибору майбутньої професії	23,6
Екскурсії на виробництво, майстер-класи на базі майстерень	12,8
Самостійна профорієнтаційна освіта за допомогою Інтернету	11,9
Відвідування «Ярмарки вакансій»	9,5
На заходах, організованих державними центрами зайнятості	6,4
Профорієнтаційні тести, програмно-апаратний комплекс «Прометеус»	5,0
Індивідуальні або групові консультації з профорієнтації	4,0
Участь у державних тематичних заходах та програмах з профорієнтації	2,7
Інше	0,4
Важко відповісти	8,8

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Майже третина опитаної молоді (31,9 %) на питання анкети «Чи хотіли б Ви особисто стати підприємцем, відкрити власний бізнес?» має таке бажання, а 10,4 % респондентів наголосили на тому, що бажають відкрити свій бізнес найближчим часом (Табл. 6.13).

Таблиця 6.13

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви особисто стати підприємцем, відкрити власний бізнес?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Я вже підприємець/-иця	3,3
Так, хочу відкрити свій бізнес найближчим часом	10,4
Так, хочу, але поки не вирішив/-ла коли	31,9
Ні, я вже був/була підприємцем/-ею, але закрив/-ла свій бізнес	1,5
Взагалі не хочу ставати підприємцем/-ею	25,6
Важко відповісти	26,2

Частіше молоді люди, які проживають у Центрі (46,2 %) та Заході (44,9 %) країни хочуть відкрити свій бізнес найближчим часом та у перспективі (Табл. 6.14).

Таблиця 6.14

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви особисто стати підприємцем, відкрити власний бізнес?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Я вже підприємець/-иця	3,3	2,1	4,1	4,5	3,1	3,0
Так, хочу відкрити свій бізнес найближчим часом	10,4	11,8	7,0	8,5	6,2	16,8
Так, хочу, але поки не вирішив/-ла коли	31,9	34,4	37,9	28,4	31,9	28,1
Ні, я вже був/була підприємцем/-ею, але закрив/-ла свій бізнес	1,5	1,2	2,5	3,4	0,9	3,2
Взагалі не хочу ставати підприємцем/-ею	25,6	21,5	27,5	25,8	31,4	23,8
Важко відповісти	26,2	29,1	21,0	29,4	26,5	25,1

Частка молодих чоловіків, які хочуть відкрити свій бізнес найближчим часом, дорівнює частці молодих жінок, які мають такий намір (10,8 % та 10 % відповідно), однак, відсоток молодих чоловіків, які бажають започаткувати бізнес у перспективі більший за відсоток молодих жінок (35,3 % та 28,3 % відповідно) (Табл. 6.15).

Таблиця 6.15

Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви особисто стати підприємцем, відкрити власний бізнес?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Я вже підприємець/-иця	3,3	5,0	1,9
Так, хочу відкрити свій бізнес найближчим часом	10,4	10,8	10,0
Так, хочу, але поки не вирішив/-ла коли	31,9	35,3	28,3
Ні, я вже був/була підприємцем/-ею, але закрив/-ла свій бізнес	1,5	2,9	2,1
Взагалі не хочу ставати підприємцем/-ею	25,6	21,4	29,9
Важко відповісти	26,2	24,6	27,8

Розділ 7.

ДОЗВІЛЛЯ ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ

Переважаю більша частина молоді проводить свій вільний час у себе вдома (у квартирі, гуртожитку тощо) (69,8 %), у гостях чи в друзів (56,5 %), на вулиці, на подвір'ї, на природі (47,2 %). Активно займаються фізичною активністю у спортивному залі/майданчиках/стадіоні 11,8 % молодих людей (Табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Розподіл відповідей на запитання «Де Ви, як правило, проводите свій вільний час?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

У себе вдома (у квартирі, гуртожитку тощо)	69,8
В гостях у друзів/знайомих	56,5
На вулиці, на подвір'ї, на природі	47,2
У спортивному залі/майданчиках/стадіоні	11,8
У кав'ярнях/барах/ресторанах	11,4
На роботі	10,9
У кінотеатрі, театрі/на концертах	8,0
На дискотеці/нічному клубі	7,3
У секціях, гуртках за інтересами, фан-клубах	4,9
На навчанні (в т.ч. відвідування курсів, тренінгів, вебінарів)	4,3
Важко відповісти	3,2
У бібліотеці	1,9
Інше	0,6

Переважаю (84,7 %) молодь оцінює стан свого здоров'я як цілком задовільний – «практично не буває навіть нетривалих захворювань» у понад третини опитуваних (32,3 %) та «іноді бувають застуди чи інші недовготривалі захворювання» у більше, ніж половини юнаків та дівчат (52,4 %). Лише у 2 % є серйозні проблеми зі здоров'ям та 0,8 % респондентів призначено групу інвалідності (Табл. 7.2).

Таблиця 7.2

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви загалом оцінюєте стан свого здоров'я?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Ви здорові, у Вас практично не буває навіть нетривалих захворювань	32,3
Ви практично здорові, але іноді бувають застуди чи інші недовготривалі захворювання	52,4
У Вас були серйозні захворювання, але Ви вилікувались	6,9
У Вас є хронічне(-ні) захворювання, але воно не дуже впливає на Ваше життя	5,6
У Вас дуже серйозні проблеми зі здоров'ям	2,0
У Вас за станом здоров'я призначено групу інвалідності	0,8

Децю більш здоровішою, згідно самооцінок, вважають себе молоді люди з сільських поселень, зокрема таких, у кого «практично не буває навіть нетривалих захворювань» на 7,4 % більше, ніж серед міської молоді (відповідно – 37,7 % та 30,3 %) (Табл. 7.3).

46,4 % з усіх опитаних респондентів/-ок взагалі ніколи не палили цигарки, проте кожен четвертий (24,1 %) – палить щодня, 13,9 % – палили хоча б один раз протягом місяця та 12,8 % – не палили впродовж останніх 30 днів, але палили раніше (Табл. 7.4).

Таблиця 7.3

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви загалом оцінюєте стан свого здоров'я?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Ви здорові, у Вас практично не буває навіть нетривалих захворювань	32,3	30,3	37,7
Ви практично здорові, але іноді бувають застуди чи інші недовготривалі захворювання	52,4	52,5	52,0
У Вас були серйозні захворювання, але Ви вилікувались	6,9	8,2	3,8
У Вас є хронічне(-ні) захворювання, але воно не дуже впливає на Ваше життя	5,6	6,2	4,2
У Вас дуже серйозні проблеми зі здоров'ям	2,0	1,9	2,0
У Вас за станом здоров'я призначено групу інвалідності	0,8	0,9	0,3

Таблиця 7.4

Розподіл відповідей на запитання «Чи палили Ви цигарки хоча б один раз впродовж 30 днів?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Так, щодня	24,1
Так, іноді протягом місяця	13,9
Ні, не палив/-ла впродовж останніх 30 днів, але палив/-ла раніше	12,8
Ні, я ніколи не палив/-ла	46,4
<i>Важко відповісти</i>	2,8

Можна констатувати, що опитана молодь в межах 44,4 %–85,3 % (залежно від виду алкогольних напоїв) не вживали алкоголь протягом останніх 30 днів (Табл. 7.5).

Порівнюючи види алкогольних напоїв та періодичність їх вживання молодими людьми, помітно, що найпопулярнішим є пиво – його вживали протягом останнього місяця більше половини опитаних (55,6 %), при цьому 4,5 % – щодня, майже кожен третій – щотижня (28,4 %), кожен четвертий – раз на місяць (22,7 %). На умовному другому місці – вино та шампанське. Ці напої протягом останнього місяця, в основному, раз на місяць (31,3 %) вживали 40,6 % респондентів/-ок. Третина опитаних молодих людей (29,9 %) вживали міцні алкогольні напої (горілка, коньяк, віскі) та 23,7 % респондентів/-ок – слабоалкогольні напої, коктейлі. Найменш поширені алкогольні напої домашнього виробництва – про те, що вживали їх упродовж попереднього опитуванню місяця зазначили 14,7 % молоді, при цьому 1,4 % з них обрали відповідь «вживали щодня», 3 % – «раз на тиждень», 10,3 % – «1 раз на місяць» (Табл. 7.5).

Таблиця 7.5

Розподіл відповідей на запитання «Як часто протягом останніх 30 днів Ви вживали такі алкогольні напої?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від регіону проживання, N=2000), %

	Щодня	1 раз на тиждень	1 раз на місяць	Протягом місяця не вживав
Пиво	4,5	28,4	22,7	44,4
Вино, шампанське	0,6	8,7	31,3	59,4
Міцні алкогольні напої (горілка, коньяк, віскі)	0,5	6,5	22,9	70,1
Слабоалкогольні напої, коктейлі («Шейк», «Лонгер» тощо)	0,5	7,8	15,4	76,3
Самогон або інші алкогольні напої домашнього виробництва	1,4	3,0	10,3	85,3

Що стосується наркотиків, то понад 90 % молодих осіб серед усіх респондентів не вживали наркотики: марихуану ніколи в житті не вживали 90,9 %, впродовж останніх 6 місяців не вживали аптечні наркотики – 95,0 %, спайс – 98,2 %, кататинон – 99,1 % (Табл. 7.6-7.7).

Таблиця 7.6

Розподіл відповідей на запитання «Чи вживали Ви протягом останніх 30 днів марихуану (канабіс, «план», «драп», «молочко» тощо)?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Ніколи	90,9
Один раз спробував/-ла	5,4
Вживаю час від часу	1,8
Вживав декілька разів	1,6
Вживаю регулярно	0,3

Таблиця 7.7

Розподіл відповідей на запитання «Чи вживали Ви впродовж останніх 6 місяців перераховані нижче наркотики?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Ніколи	Один раз спробував/-ла	Вживаю час від часу	Вживав/-ла декілька разів	Вживаю регулярно
Аптечні наркотики	95,0	1,5	1,8	1,4	0,3
Спайс	98,2	1,3	0,2	0,1	0,2
Катинон	99,1	0,4	0,2	0,2	0,1

Оцінюючи власні знання про ВІЛ/СНІД, понад дві третини опитаної молоді (61,9 %) почуваються повністю впевнено і дали відповідь «так, мої знання достатні», тоді як 23,3 % мають потребу у розширенні своєї обізнаності у цьому питанні та ще 14,9 % – не змогли дати зважену оцінку власним знанням. Такий розподіл відповідей свідчить про необхідність проведення інформаційно-просвітницької діяльності у фокусі розкриття проблематики ВІЛ/СНІДу серед сучасних молодих людей (Рис. 7.1).

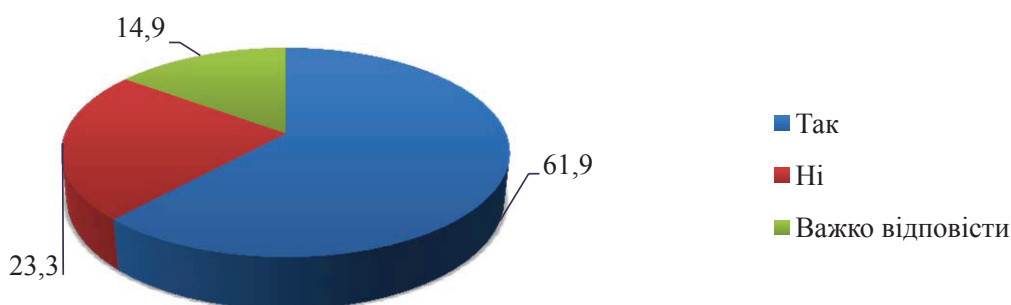

Рис. 7.1. Розподіл відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви свої знання про ВІЛ/СНІД достатніми?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Децю більш впевненою стосовно своїх знань про ВІЛ/СНІД почувається старша молодь 25-34 років (в межах 63,3%–66%) у порівнянні з 14-24-річними (в межах 55,7%–58,5%) (Табл. 7.8), а також міська молодь у порівнянні з сільською (відповідно 63,6 % та 58,1 %) (Табл. 7.9).

Таблиця 7.8

Розподіл відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви свої знання про ВІЛ/СНІД достатніми?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Так	61,9	55,7	58,5	66,6	63,3
Ні	23,3	27,4	23,7	21,8	22,0
Важко відповісти	14,9	16,9	17,8	11,6	14,7

Таблиця 7.9

Розподіл відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви свої знання про ВІЛ/СНІД достатніми?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так	61,9	63,6	58,1
Ні	23,3	22,6	24,8
Важко відповісти	14,9	13,8	17,1

У регіональному розрізі відсутні відмінності при оцінюванні знань про ВІЛ/СНІД серед молодих людей Центру, Півночі та Заходу країни – в межах двох третин (62,1 %–62,4 %), тоді як найвпевненіше себе почуває молодь Півдня – 75,2 % та найменш обізнаними у цьому питанні є мешканці Сходу – 55,5 % (Табл. 7.10).

Таблиця 7.10

Розподіл відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви свої знання про ВІЛ/СНІД достатніми?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так	61,9	62,4	62,1	55,5	75,2	62,2
Ні	23,3	22,9	26,9	23,3	15,9	23,5
Важко відповісти	14,9	14,7	11,0	21,2	8,9	14,3

З метою виявити ступінь обізнаності сучасної молоді з найзагальнішою інформацією щодо шляхів поширення ВІЛ/СНІД респондентам/-кам пропонувалося ряд правильних та неправильних тверджень. Так, в межах 70 % опитаних підтвердили правильні твердження стосовно неможливості інфікуватися на ВІЛ при «захищених» статевих стосунках та при стосунках з неінфікованим партнером, а також щодо можливості наявності у людини ВІЛ-інфекції або СНІДу навіть при її здоровому вигляді. Однак при цьому третина молодих людей або не погодилися з правильними твердженнями (варіант відповіді «ні» в межах 14,1%–18,9% залежно від твердження), або не зважилися дати конкретну відповідь (варіант відповіді «не знаю» в межах 11,0%–16,3 % залежно від твердження) (Табл. 7.11), що також свідчить на користь актуалізації інформаційно-просвітницької роботи. Особливо з урахуванням того, що понад 40 % респондентів або погодилися з неправильними твердженнями щодо шляхів поширення ВІЛ (варіант відповіді «так» в межах 20,1 %–22,2 % залежно від твердження), або не знають правильної відповіді (варіант відповіді «не знаю» в межах 20,1 %–24,4 % залежно від твердження) (Табл. 7.11).

Децю більш інформованою в питанні шляхів поширення ВІЛ-інфекції є міська молодь у порівнянні з сільською (Табл. 7.12).

Таблиця 7.11

Розподіл відповідей на запитання «Чи згодні Ви з наступними твердженнями?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

	Так	Ні	Не знаю
Інфікування ВІЛ можна уникнути, якщо мати секс лише з одним неінфікованим партнером	70,1	18,9	11,0
		29,9	
Інфікування ВІЛ можна уникнути, якщо правильно використовувати презерватив під час кожного статевого контакту	70,5	17,7	11,8
		29,5	
Людина, яка виглядає здоровою, може мати ВІЛ	69,6	14,1	16,3
		30,4	
Людина може заразитися ВІЛ, якщо пити по черзі з однієї склянки з ВІЛ-інфікованою людиною	20,1	59,8	20,1
		40,2	
Людина може заразитися ВІЛ через спільне користування з ВІЛ-інфікованою особою туалетом, басейном, сауною	22,2	53,4	24,4
		46,6	

Таблиця 7.12

Розподіл відповідей на запитання «Чи згодні Ви з наступними твердженнями?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Так		Ні		Не знаю	
	Міська молодь	Сільська молодь	Міська молодь	Сільська молодь	Міська молодь	Сільська молодь
Інфікування ВІЛ можна уникнути, якщо мати секс лише з одним неінфікованим партнером	69,7	71,0	20,6	15,0	9,7	14,0
Інфікування ВІЛ можна уникнути, якщо правильно використовувати презерватив під час кожного статевого контакту	69,1	73,6	20,4	11,6	10,5	14,8
Людина, яка виглядає здоровою, може мати ВІЛ	70,3	67,9	14,6	13,1	15,1	19,1
Людина може заразитися ВІЛ, якщо пити по черзі з однієї склянки з ВІЛ-інфікованою людиною	17,9	25,0	64,1	49,9	18,0	25,1
Людина може заразитися ВІЛ через спільне користування з ВІЛ-інфікованою особою туалетом, басейном, сауною	19,4	28,4	57,8	43,4	22,9	28,2

Набір правильних та неправильних тверджень пропонувався молодим людям задля визначення їх рівня обізнаності щодо шляхів поширення туберкульозу. При цьому респонденти могли обрати будь-яку кількість можливих варіантів поширення хвороби, які вони вважали правильними. Так, переважна більшість молоді правильно вказали на такі шляхи поширення туберкульозу, як: «під час кашлю або чхання хворого» – 81,4 % та «через мокроту, яка виділяється під час харкання» – 78,3 %. Проте лише 46,7 % респондентів знають, що заразитися можливо при спільному використанні посуду. На неправильні твердження щодо шляхів поширення хвороби вказали від 14,5 % до 24,8 % опитаних, зокрема, через дотик до предметів у громадських місцях (24,8 %), статевим шляхом (21,4 %), через потискання рук (14,5 %) (Табл. 7.13). Тому, своєчасно і важливо розширювати знання молоді щодо такої хвороби як туберкульоз.

Щодо відмінності у рівні поінформованості щодо шляхів зараження на туберкульоз між міською та сільською молоддю, то відрізняються вони лише в позиціях «спільне використання посудом» – про що більше інформовані молоді люди, що мешкають у містах (відповідно 49,7 % серед міської молоді та 39,8 % серед сільської) та, навпаки, молодь з сільської місцевості дещо більше обізнана з тим, що туберкульоз не передається під час дотику до предметів у громадських місцях (відповідно 26 % серед міської молоді та 22 % серед сільської) (Табл. 7.14).

Таблиця 7.13

Розподіл відповідей на запитання «Які шляхи передачі туберкульозу Вам відомі?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Під час кашлю або чхання хворого на туберкульоз	81,4
Через мокроту, яка виділяється під час харкання	78,3
Спільне використання посуду	46,7
Дотик до предметів у громадських місцях	24,8
Статевим шляхом	21,4
Потиск рук	14,5
Інше: (що саме?) Через вживання молока інфікованих корів	0,4
Важко відповісти	6,2
Не чули про таку хворобу	1,4

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Враховуючи співвідношення відсотків ствердних («дуже високий ризик» й «скоріше, високий») та заперечних («скоріше, невисокий» й «немає ніякого ризику») відповідей молодих людей при оцінюванні власного ризику інфікування такими хворобами, як ВІЛ, туберкульоз та інфекціями, що передаються статевим шляхом, можна констатувати, що молодь визначає його, швидше, як невисокий (Табл. 7.15).

При цьому респонденти/-ки з міст дещо більш самовпевнені порівняно з тими, хто мешкає в сільській місцевості (Табл. 7.16). Зокрема, вважають, що їм майже не загрожує (сума відповідей «скоріше, невисокий ризик» та «немає ніякого ризику») інфікування на хвороби, що передаються статевим шляхом – 56,7 % усіх респондентів (59,6 % – міські жителі, 50,4 % – сільські), на ВІЛ – 51,5 % усієї моло-

ді (52,5 % – міські жителі, 49,6 % – сільські) та на туберкульоз – 41,6 % усіх опитаних (42,1 % – міські жителі/-ки, 40,7 % – сільські) (Табл. 7.15; 7.16).

Таблиця 7.14

Розподіл відповідей на запитання **«Які шляхи передачі туберкульозу Вам відомі?»**
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Під час кашлю або чхання хворого на туберкульоз	81,4	81,2	81,7
Через мокроту, яка виділяється під час харкання	78,3	78,8	77,2
Спільне використання посуду	46,7	49,7	39,8
Дотик до предметів у громадських місцях	24,8	26,0	22,0
Статевим шляхом	21,4	20,9	22,5
Потиск рук	14,5	15,5	12,2
Інше: (що саме?) Через вживання молока інфікованих корів	0,4	0,2	0,8
Не чули про таку хворобу	6,2	1,6	0,8
<i>Важко відповісти</i>	1,4	5,5	7,7

Сума відповідей переважає 100 %, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповідей.

Що стосується більш зважених позицій щодо можливостей інфікуватися на будь-яку зі згаданих інфекцій, тобто усвідомлення потенційної небезпеки («дуже високий ризик» й «скоріше, високий»), то молоді люди, скоріше, припускають, що існує більшою мірою загроза інфікуватися на туберкульоз – так вважає кожен третій (30,1%) з усіх респондентів/-ок (29,7 % – жителі/-ьки міст, 32,7 % – сіл); друга за рейтингом загроза ВІЛ-інфекція – чверть усіх опитаних припускають таку небезпеку (25,0 %) (відповідно 23,5 % – жителі/-ки міст, 28,1 % – сіл); найменша з припустимих загроз – інфікування хворобами, що передаються статевим шляхом – 22,1 % (відповідно 20,1 % – жителі/-ки міст, 26,3 % – сіл). (Табл. 7.15 -7.16).

Таблиця 7.15

Розподіл відповідей на запитання
«Оцініть, будь ласка, особистий ризик інфікування такими хворобами як ...»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Дуже високий ризик	Скоріше, високий	Важко сказати, високий чи ні	Скоріше, невисокий	Немає ніякого ризику
	Високий ризик			Невисокий ризик	
ВІЛ	13,1	11,9	23,5	28,2	23,3
	25,0			51,5	
Туберкульоз	14,4	16,3	27,7	24,7	16,9
	30,7			41,6	
Інфекції, що передаються статевим шляхом	11,3	10,8	21,2	28,8	27,9
	22,1			56,7	

Таблиця 7.16

Розподіл відповідей на запитання
«Оцініть, будь ласка, особистий ризик інфікування такими хворобами як ...»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Високий ризик		Важко сказати, високий чи ні		Скоріше, невисокий	
	Міська молодь	Сільська молодь	Міська молодь	Сільська молодь	Міська молодь	Сільська молодь
ВІЛ	23,5	28,1	24,0	22,3	52,5	49,6
Туберкульоз	29,7	32,7	28,1	26,6	42,1	40,7
Інфекції, що передаються статевим шляхом	20,1	26,3	20,3	23,3	59,6	50,4

Розділ 8.

СІМ'Я ТА СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ

Більше половини молоді України (51,3 %) неодружені/незаміжні. Серед опитаних в офіційно зареєстрованому шлюбі перебуває 36,7 % молодих осіб, не реєстрували свої відносини 8,6 % (Рис. 8.1).

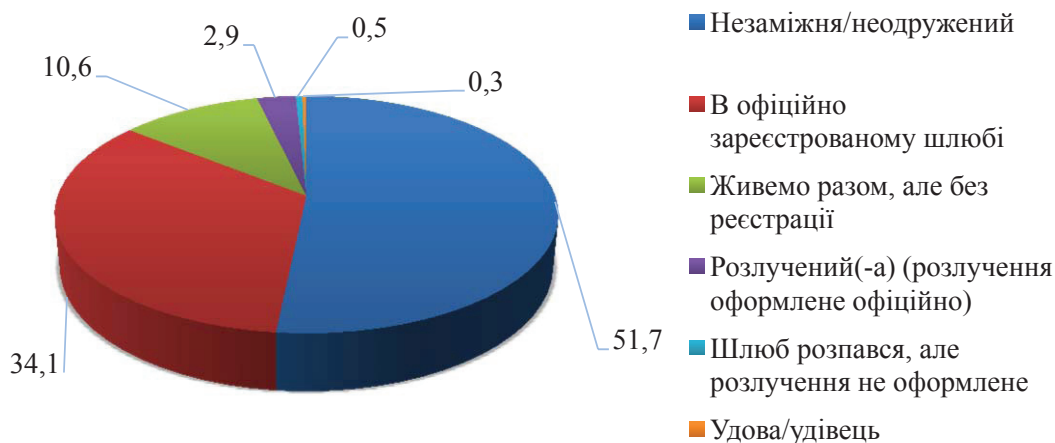

Рис. 8.1. Розподіл відповідей на запитання «Вкажіть Ваш сімейний стан» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Закономірно, що зі збільшенням віку респондентів/-ок збільшується частка молоді, яка перебуває у зареєстрованому шлюбі, та зменшується відсоток молодих людей, які взагалі не одружені/незаміжні (Табл. 8.1). Відповідно з віком зростає кількість осіб, які ідентифікують себе як розлучені та удівці/удови.

Таблиця 8.1

Розподіл відповідей на запитання «Вкажіть Ваш сімейний стан» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Незаміжня/неодружений	51,7	94,4	66,8	38,5	19,7
В офіційно зареєстрованому шлюбі	34,1	3,4	21,7	42,2	59,8
Живемо разом, але без реєстрації	10,6	2,2	9,8	14,8	13,3
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,9	-	1,1	3,3	6,1
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	0,5	-	0,6	1,0	0,2
Удова/удівець	0,3	-	-	0,2	0,9

Чоловіки в Україні одружуються пізніше, ніж жінки. За даними державної служби статистики України, середній вік одруження для чоловіків – 27 років, а для жінок – 25⁹; тому і відсоток неодружених серед молодих чоловіків (56,2 %) на 9,2 % більший, ніж серед незаміжніх жінок (47,0 %). Відповідна ситуація і з офіційно зареєстрованими шлюбами – ідентифікували себе подібним чином 30,6 % чоловіків та 37,7 % жінок (Табл. 8.2).

⁹ Населення України. Демографічний щорічник. 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрана.

Таблиця 8.2

Розподіл відповідей на запитання «Вкажіть Ваш сімейний стан»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Незаміжня/неодружений	51,7	56,2	47,0
В офіційно зареєстрованому шлюбі	34,1	30,6	37,7
Живемо разом, але без реєстрації	10,6	10,8	10,4
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,9	2,1	3,6
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	0,5	0,4	0,6
Удова/удівець	0,3	-	0,6

Існують регіональні відмінності у сімейному стані. Серед молоді західного регіону найбільша частка осіб, які не перебувають (54,9 %) та перебувають (39,3 %) в офіційному шлюбі й найменша тих, хто живе без реєстрації (3,5 %). Найменший відсоток осіб, які перебувають у зареєстрованому шлюбі, на сході країни (28,4 %), і там же найбільша частка тих, хто живуть разом без реєстрації (16,1%) (Табл. 8.3).

Таблиця 8.3

Розподіл відповідей на запитання «Вкажіть Ваш сімейний стан» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Незаміжня/неодружений	51,7	49,7	50,3	50,9	52,2	54,9
В офіційно зареєстрованому шлюбі	34,1	32,9	34,8	28,4	37,2	39,3
Живемо разом, але без реєстрації	10,6	13,2	9,9	16,1	9,7	3,5
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,9	3,5	3,8	3,2	0,4	2,2
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	0,5	0,6	0,7	0,8	-	0,2
Удова/удівець	0,3	-	0,5	0,6	0,4	-

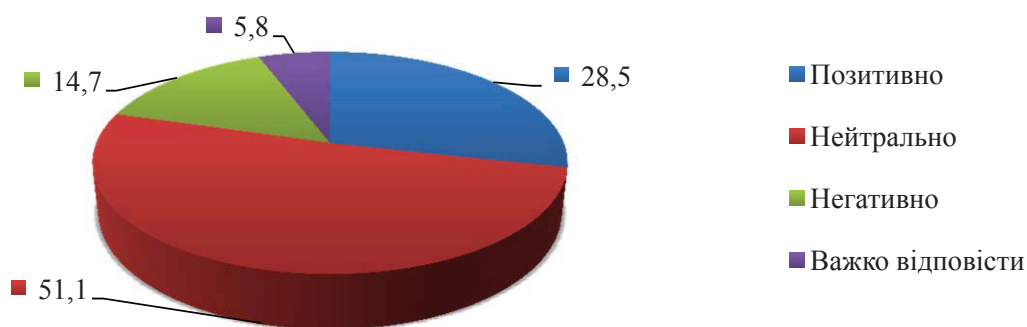
Також існують відмінності у сімейному стані міської та сільської молоді. Серед молодих осіб, які проживають у селі, більшість неодружені/незаміжні (54,2 %) та/або в офіційно зареєстрованому шлюбі (36,2 %). У порівнянні з молоддю міст, ці ж показники складають 50,5 % та 33,3 % відповідно. Серед міської молоді частка тих, хто живуть разом без реєстрації шлюбу, – 11,9 %. Показник для молоді, яка проживає у сільській місцевості, складає 7,7 % відповідно (Табл. 8.4).

Таблиця 8.4

Розподіл відповідей на запитання «Вкажіть Ваш сімейний стан» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Незаміжня/неодружений	51,7	51,7	54,2
В офіційно зареєстрованому шлюбі	34,1	34,1	36,2
Живемо разом, але без реєстрації	10,6	10,6	7,7
Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	2,9	2,9	1,5
Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	0,5	0,5	0,5
Удова/удівець	0,3	0,3	-

Незважаючи на те, що лише 10,6 % молоді України живе у незареєстрованому шлюбі, до такої форми співжиття позитивно ставиться 28,5 %, а майже половина респондентів/-ок (51,1 %) налаштовані нейтрально (Рис. 8.2).

Рис. 8.2. Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до цивільних шлюбів, шлюбів без офіційної реєстрації?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Найбільша частка позитивно налаштованих до цивільних шлюбів серед молоді південного регіону – 38,1 %, найбільший відсоток негативно налаштованих (19,9 %) серед молоді західного (Табл. 8.5).

Таблиця 8.5

Розподіл відповідей на запитання
«Як Ви ставитесь до цивільних шлюбів, шлюбів без офіційної реєстрації?»
 (серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Позитивно	28,5	27,6	26,6	27,8	38,1	27,0
Нейтрально	51,1	50,6	53,3	53,4	46,5	48,8
Негативно	14,7	15,6	12,4	12,5	11,9	19,9
Важко відповісти	5,8	6,2	7,7	6,3	3,5	4,3

Найбільший відсоток як позитивно (33,7 %), так і негативно (16,2 %) налаштованих до цивільного шлюбу серед молоді віком 24-28 років (Табл. 8.6).

Таблиця 8.6

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до цивільних шлюбів, шлюбів без офіційної реєстрації?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Позитивно	28,5	23,2	25,5	35,2	28,0
Нейтрально	51,1	51,2	56,4	46,5	51,1
Негативно	14,7	14,3	12,1	16,2	15,5
Важко відповісти	5,8	11,4	6,0	2,1	5,4

Кількість позитивно налаштованих до цивільного шлюбу корелює з кількістю людей, які обрали для себе такий вид співжиття. Серед осіб, які живуть разом, але без реєстрації – 42,5 % (Табл. 8.7).

Таблиця 8.7

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до цивільних шлюбів, шлюбів без офіційної реєстрації?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від сімейного стану, N=2000), %

	Серед усіх	Незаміжня/неодружений	В офіційно зареєстрованому шлюбі	Живемо разом, але без реєстрації	Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	Удова/удівець
Позитивно	28,5	26,5	26,5	42,5	33,3	40,0	33,3
Нейтрально	51,1	53,4	50,1	44,8	45,6	40,0	33,3
Негативно	14,7	12,6	19,4	9,0	15,8	10,0	33,3
Важко відповісти	5,8	7,5	4,0	3,8	5,3	10,0	-

Серед чоловіків відсоток позитивно налаштованих до цивільного шлюбу – 32,3 %, тоді як серед жінок усього 24,6 %. Відповідно відсоток негативно налаштованих серед осіб жіночої статі вищий – 18,2 %, у порівнянні з 11,2 % серед чоловіків (Табл. 8.8).

Таблиця 8.8

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до цивільних шлюбів, шлюбів без офіційної реєстрації?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Позитивно	28,5	32,3	24,6
Нейтрально	51,1	51,3	50,8
Негативно	14,7	11,2	18,2
Важко відповісти	5,8	5,2	6,4

Сільська молодь більш полярна у своїх симпатіях та антипатіях щодо цивільного шлюбу. Частка осіб, які прихильно ставляться до цивільного шлюбу, серед сільської молоді становить 34,3 %, тоді як серед містян вона складає 26,0 %, при цьому відсоток негативно налаштованих 16,0 % та 14,2 % відповідно (Табл. 8.9).

Таблиця 8.9

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до цивільних шлюбів, шлюбів без офіційної реєстрації?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення, N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Позитивно	28,5	26,0	34,3
Нейтрально	51,1	53,8	44,9
Негативно	14,7	14,0	16,2
Важко відповісти	5,8	6,3	4,7

Основними причинами, що спонукають молодь обирати цивільний шлюб, є уявлення про те, що реєстрація шлюбу – це лише формальність (про це зазначили 31,1 % тих, хто проживає у незареєстрованому шлюбі), а також необхідність перевірки власних почуттів – 29,2 % (Табл. 8.10).

Таблиця 8.10

Розподіл відповідей на запитання «Чому Ви не бажаєте зареєструвати шлюб? Назвіть головну причину» (серед респондентів/-ок, які живуть у незареєстрованому шлюбі, N=212), %

Ми недостатньо довго живемо разом, нам потрібно перевірити почуття	29,2
Мій партнер/партнерка проти офіційного оформлення стосунків	10,4
Батьки/родичі проти офіційного оформлення стосунків	0,9
Офіційний шлюб є формальністю	31,1
Оформлення офіційного шлюбу потребує багато зусиль, часу та фінансових ресурсів	14,6
Офіційний шлюб завадить кар'єрі	1,9
Важко відповісти	11,8

З віком зростає частка осіб, які вважають зареєстрований шлюб формальністю, а також тих, чий партнер(к)и проти офіційної реєстрації стосунків (Табл. 8.11).

Таблиця 8.11

Розподіл відповідей на запитання «Чому Ви не бажаєте зареєструвати шлюб? Назвіть головну причину» (серед респондентів/-ок, які живуть у незареєстрованому шлюбі, N=212), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Ми недостатньо довго живемо разом, нам потрібно перевірити почуття	29,2	22,2	34,8	36,5	18,1
Мій партнер/партнерка проти офіційного оформлення стосунків	10,4	11,1	6,5	10,6	12,5
Батьки/родичі проти офіційного оформлення стосунків	0,9	-	2,2	-	1,4

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Офіційний шлюб є формальністю	31,1	11,1	30,4	23,5	43,1
Оформлення офіційного шлюбу потребує багато зусиль, часу та фінансових ресурсів	14,6	22,2	13,0	15,3	13,9
Офіційний шлюб завадить кар'єрі	1,9	-	4,3	1,2	1,4
<i>Важко відповісти</i>	11,8	33,3	8,7	12,9	9,7

Рейтинги причин різні для сільської та міської молоді. Пріоритетом для містян є необхідність перевірки почуттів (32,7 %), тоді як для сільської молоді ця складова посідає лише третю сходинку (17,0 %); на другому місці у міської молоді домінують уявлення про те, що офіційний шлюб – це лише формальність (32,1 %), тоді як для молоді села – це перша причина (27,7 %). Третю позицію для міської молоді посідають уявлення про те, що оформлення офіційного шлюбу потребує багато зусиль, часу та фінансових ресурсів (14,5 %), у той час для сільської молоді вона на четвертій сходинці (14,9 %). Четверта у рейтингу причина для міської молоді – опір партнера укладанню офіційного шлюбу (6,7 %), для сільської молоді вона посідає друге місце (23,4 %) (Табл. 8.12).

Таблиця 8.12

Розподіл відповідей на запитання «Чому Ви не бажаєте зареєструвати шлюб? Назвіть головну причину» (серед респондентів/-ок, які живуть у незареєстрованому шлюбі, залежно від типу поселення, N=212), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Ми недостатньо довго живемо разом, нам потрібно перевірити почуття	29,2	32,7	17,0
Мій партнер/партнерка проти офіційного оформлення стосунків	10,4	6,7	23,4
Батьки/родичі проти офіційного оформлення стосунків	0,9	0,6	2,1
Офіційний шлюб є формальністю	31,1	32,1	27,7
Оформлення офіційного шлюбу потребує багато зусиль, часу та фінансових ресурсів	14,6	14,5	14,9
Офіційний шлюб завадить кар'єрі	1,9	2,4	0
<i>Важко відповісти</i>	11,8	10,9	14,9

Серед осіб, які нині не перебувають у офіційному шлюбі, більше 77 % планують у майбутньому його укласти (Рис. 8.3).

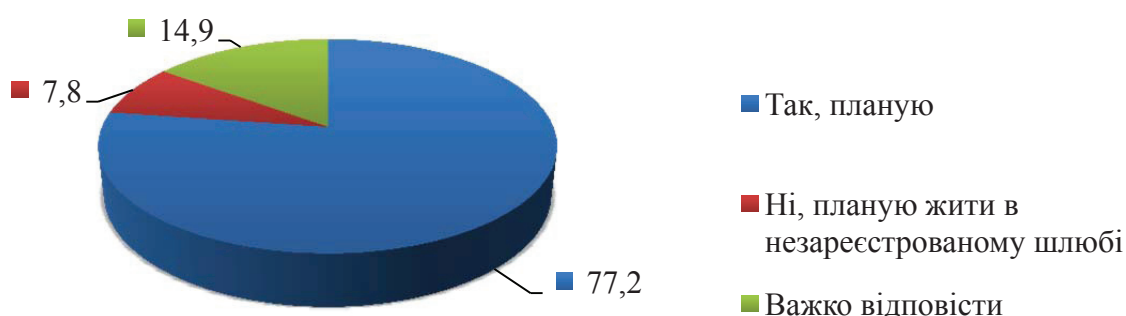

Рис. 8.3. Розподіл відповідей на запитання «Чи плануєте Ви в майбутньому взяти офіційний шлюб?» (серед респондентів/-ок, які не живуть у зареєстрованому шлюбі, N=1318), %

Найбільша частка осіб, які планують в майбутньому взяти офіційний шлюб, серед тих, хто не був у шлюбі – 82,6 %, а найменша серед тих, хто удовів – 33,3 %. Найбільший відсоток тих, хто вважався із відповіддю щодо своїх планів серед опитаних, які офіційно розлучилися (35,1 %) (Табл. 8.13).

Таблиця 8.13

Розподіл відповідей на запитання **«Чи плануєте Ви в майбутньому взяти офіційний шлюб?»** (серед респондентів/-ок, які не живуть у зареєстрованому шлюбі, N=1318), %

	Незаміжня/ неодружений	В офіційно зареєстрованому шлюбі	Живемо разом, але без реєстрації	Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	Шлюб розпався, але розлучення не оформлене
Так, планую	82,6	59,9	52,6	60,0	33,3
Ні, планую жити в незареєстрованому шлюбі	5,4	16,5	12,3	20,0	50,0
<i>Важко відповісти</i>	<i>12,0</i>	<i>23,6</i>	<i>35,1</i>	<i>20,0</i>	<i>16,7</i>

Серед молоді центрального регіону найменша, в порівнянні з усіма іншими регіонами, частка людей, які планують (69,7 %) взяти офіційний шлюб. Найбільше ж орієнтована на офіційний шлюб молодь півдня України – 84,5 % (Табл. 8.14).

Таблиця 8.14

Розподіл відповідей на запитання **«Чи плануєте Ви в майбутньому взяти офіційний шлюб?»** (серед респондентів/-ок, які не живуть у зареєстрованому шлюбі, за макрорегіоном проживання, N=1318), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Так, планую	77,2	69,7	81,7	73,3	84,5	80,4
Ні, планую жити в незареєстрованому шлюбі	7,8	14,5	7,6	8,7	3,5	3,6
<i>Важко відповісти</i>	<i>14,9</i>	<i>15,8</i>	<i>10,7</i>	<i>18,0</i>	<i>12,0</i>	<i>16,0</i>

Щодо вікових відмінностей, то помітна тенденція збільшення з віком частки тих, хто не планує жити в зареєстрованому шлюбі (Табл. 8.15).

Таблиця 8.15

Розподіл відповідей на запитання **«Чи плануєте Ви в майбутньому взяти офіційний шлюб?»** (серед респондентів/-ок, які не живуть у зареєстрованому шлюбі, залежно від віку, N=1318), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Так, планую	77,2	81,8	84,0	78,0	56,4
Ні, планую жити в незареєстрованому шлюбі	7,8	6,5	6,5	5,1	16,5
<i>Важко відповісти</i>	<i>14,9</i>	<i>11,8</i>	<i>9,5</i>	<i>16,9</i>	<i>27,1</i>

Незважаючи на більш прихильне ставлення, в порівнянні з міською молоддю, до цивільних шлюбів, сільська молодь більше налаштована на офіційну реєстрацію шлюбу в майбутньому (82,1 %) в порівнянні з міською (75,2 %) (Табл. 8.16).

Таблиця 8.16

Розподіл відповідей на запитання **«Чи плануєте Ви в майбутньому взяти офіційний шлюб?»** (серед респондентів/-ок, які не живуть у зареєстрованому шлюбі, залежно від типу поселення, N=1318), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Так, планую	77,2	75,2	82,1
Ні, планую жити в незареєстрованому шлюбі	7,8	9,0	5,1
<i>Важко відповісти</i>	<i>14,9</i>	<i>15,9</i>	<i>12,8</i>

Не виявлено зв'язку між планами зареєструвати шлюб та статтю опитаних, однак є зв'язок із матеріальним станом. Чим вищий матеріальний добробут родини, тим менше осіб планують жити в незареєстрованому шлюбі (Табл. 8.17).

Таблиця 8.17

Розподіл відповідей на запитання «Чи плануєте Ви в майбутньому взяти офіційний шлюб?» (серед респондентів/-ок, які не живуть у зареєстрованому шлюбі, залежно від матеріального становища, N=1318), %

	Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	Вистачає на харчування та на придбання необхідних недорогих речей	У цілому на життя вистачає, але купуємо речі тривалого вжитку	Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі	Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	Важко відповісти
Так, планую	62,4	75,7	78,6	83,5	66,7	75,0
Ні, планую жити в незареєстрованому шлюбі	20,0	8,8	7,1	5,8	4,2	-
Важко відповісти	17,6	15,5	14,3	10,7	29,2	25,0

У 35,0 % опитаних вже є діти, 59,5 % – планують їх мати, а 3,5 % – не планують цього взагалі (Рис. 8.4).

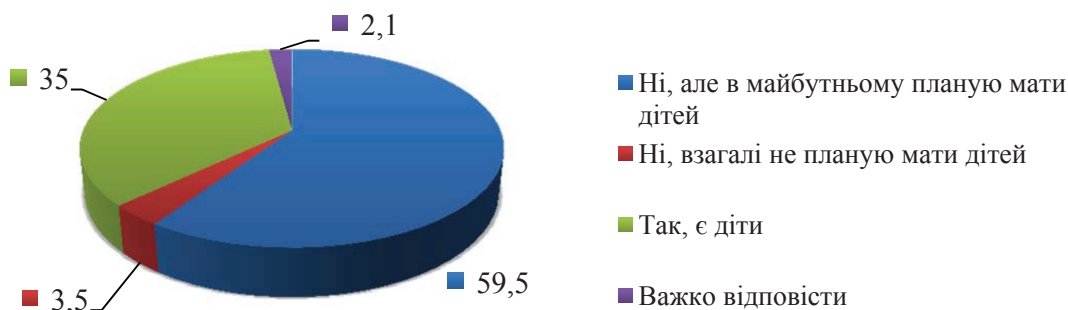

Рис. 8.4. Розподіл відповідей на запитання «Чи є у Вас діти?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

З віком зменшується частка осіб, які не мають, але планують мати дітей, і збільшується відсоток тих, у кого вони є (Табл. 8.18).

Таблиця 8.18

Розподіл відповідей на запитання «Чи є у Вас діти?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку. N=2000), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
Ні, але в майбутньому планую мати дітей	59,5	89,1	76,2	53,8	28,2
Ні, взагалі не планую мати дітей	3,5	6,5	3,6	2,3	2,2
Так, є діти	35,0	2,2	17,2	42,2	67,9
Важко відповісти	2,1	2,2	3,0	1,7	1,7

Кількість молодих жінок з дітьми більша (40,8 %), ніж кількість молодих чоловіків, що мають дітей (29,3 %). Це закономірно, оскільки жінки у більш молодому віці виходять заміж і відповідно раніше стають матерями (Табл. 8.19).

Таблиця 8.19

Розподіл відповідей на запитання «Чи є у Вас діти?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від статі, N=2000), %

	Серед усіх	Чоловіки	Жінки
Ні, але в майбутньому планую мати дітей	59,5	64,6	54,2
Ні, взагалі не планую мати дітей	3,5	3,7	3,2
Так, є діти	35,0	29,3	40,8
Важко відповісти	2,1	2,5	1,7

У 80,1 % опитаних, які перебувають у шлюбі, є діти. Найменша кількість людей з дітьми серед неодружених/незаміжніх – 2,5 % і це переважно жінки (Табл. 8.20).

Таблиця 8.20

Розподіл відповідей на запитання «Чи є у Вас діти?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від сімейного стану, N=2000), %

	Незаміжня/ неодружений	В офіційно зарєєстрованому шлюбі	Живемо разом, але без реєстрації	Розлучений/-а (розлучення оформлене офіційно)	Шлюб розпався, але розлучення не оформлене	Незаміжня/ неодружений
Ні, але в майбутньому планую мати дітей	90,0	17,4	56,6	29,8	30,0	-
Ні, взагалі не планую мати дітей	2,5	80,1	36,3	68,4	60,0	100,0
Так, є діти	4,4	1,8	5,7	-	-	-
Важко відповісти	3,1	0,7	1,4	1,8	10,0	-

Існує зв'язок між матеріальним становищем та планами мати дітей. Чим вищий матеріальний стан, тим більше респондентів виявляють наміри мати дитину, і, відповідно, чим нижчий, тим більше говорять про відсутність такого бажання. Не підпадають під цю тенденцію лише опитані, що декларують найвищі статки. Особливістю є те, що серед респондентів відсоток осіб, які вагаються з відповіддю щодо планів мати дитину, – найбільший. При цьому відмінність між матеріальним становищем тих, хто має і тих, хто не має дітей незначна (Табл. 8.21).

Таблиця 8.21

Розподіл відповідей на запитання «Чи є у Вас діти?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від матеріального становища, N=2000), %

	Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	Вистачає на харчування та на придбання необхідних недорогих речей	У цілому на життя вистачає, але купуємо речі тривалого вжитку	Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі	Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	Важко відповісти
Ні, але в майбутньому планую мати дітей	52,8	57,8	60,1	62,2	58,3	62,9
Ні, взагалі не планую мати дітей	8,8	4,7	2,4	2,5	2,8	3,2
Так, є діти	34,4	36,6	36,4	33,6	30,6	12,9
Відмова від відповіді	4,0	0,9	1,1	1,7	8,3	21,0

Найменше намірів мати дітей у молоді центрального регіону (56,2 % – планують і 6,2 % – не планують), і це при тому, що серед них найбільша частка осіб з дітьми (37,1 %). Найбільший відсоток молоді, котрі хочуть мати дітей, локалізується у західному регіоні – (62,9 % – планують і 1,5 % – не планують) (Табл. 8.22).

Таблиця 8.22

Розподіл відповідей на запитання «Чи є у Вас діти?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від макрорегіону проживання, N=2000), %

	Серед усіх	Центр	Північ	Схід	Південь	Захід
Ні, але в майбутньому планую мати дітей	59,5	56,2	57,3	58,9	62,8	62,9
Ні, взагалі не планую мати дітей	3,5	6,2	5,6	2,3	1,8	1,5
Так, є діти	35,0	37,1	34,3	34,7	34,5	34,8
Відмова від відповіді	2,1	0,6	2,7	4,2	0,9	0,9

Більшість молодих людей України (60,4 %) мають лише одну дитину, майже третина (33,1 %) – дві, 6,4 % – три та більше дітей (Рис. 8.5).

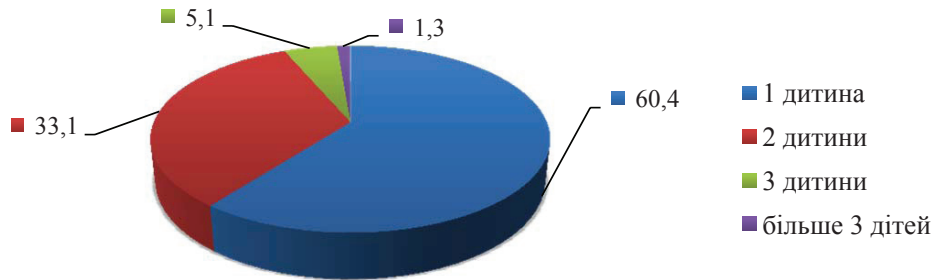

Рис. 8.5. Розподіл відповідей на запитання «Скільки у Вас дітей?» (серед респондентів/-ок, які мають дітей, N=700), %

Закономірною є спостережувана тенденція – залежно від віку опитаних (чим старші батьки) збільшується кількість дітей (Табл. 8.23).

Таблиця 8.23

Розподіл відповідей на запитання «Скільки у Вас дітей?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від віку, N=700), %

	Серед усіх	14-19 років	20-24 роки	25-29 років	30-34 роки
1 дитина	60,4	77,8	65,4	69,8	52,7
2 дитини	33,1	22,2	33,3	24,0	39,4
3 дитини	5,1	-	1,2	5,0	6,3
більше 3 дітей	1,3	-	-	1,2	1,6

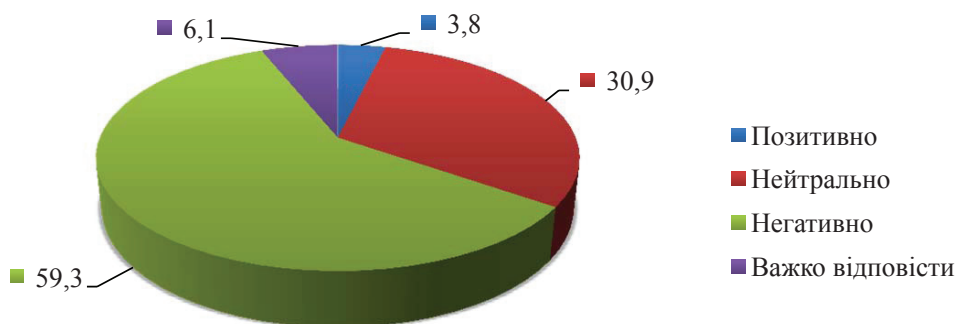
Існує зв'язок між кількістю дітей та матеріальним станом родини. Зі зростанням добробуту шанси виховати більше, ніж одну дитину зростають. Проте, це стосується родин, які мають до трьох дітей включно. Щодо родин із трьома та більше дітьми, то їх частка найбільша серед молоді, яка знаходиться поза межею бідності (2,3 %), та зменшується із ростом добробуту родин (Табл. 8.24).

Таблиця 8.24

Розподіл відповідей на запитання «Скільки у Вас дітей?»
(серед усіх респондентів/-ок, залежно від матеріального стану N=700), %

	Ледве зводимо кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на необхідні продукти	Вистачає на харчування та на придбання необхідних недорогих речей	У цілому на життя вистачає, але купуємо речі тривалого вжитку	Живемо забезпечено, але зробити деякі покупки ми поки що не в змозі	Ми можемо собі дозволити придбати практично все, що хочемо	Важко відповісти
1 дитина	67,4	57,4	64,7	53,3	36,4	62,5
2 дитини	25,6	31,8	30,3	45,0	36,4	37,5
3 дитини	4,7	8,7	4,0	0,8	27,3	-
більше 3 дітей	2,3	2,1	0,9	0,8	-	-

Більшість молоді негативно ставиться до одностатевих шлюбів¹⁰ (59,3 %), третина (30,9 %) – нейтрально, 3,8 % – позитивно, а 6,1 % – вагалися з відповіддю (Рис. 8.6).

Рис. 8.6. Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до одностатевих шлюбів, коли чоловіки одружуються з чоловіками, а жінки з жінками?» (серед усіх респондентів/-ок, N=2000), %

Серед сільської молоді частка людей, які негативно ставляться до одностатевих шлюбів, більша (67,7 %), ніж серед міської (55,5 %). Однак серед молоді міст частка тих, хто ставиться нейтрально до таких шлюбів, більша (34,2 %), ніж серед молодих людей сіл (Табл. 8.25). Той самий характер ставлення спостерігається не тільки до одностатевих шлюбів, а й до гомосексуальних людей загалом. Така ситуація пов'язана з наявністю контактів із гомосексуальними людьми, які за результатами досліджень позитивно впливають на ставлення до них – наявність у опитуваних друзів, родичів або знайомих гомосексуалів(ок) значно знижує рівень упередженості¹¹. В місті ж можливість особистого знайомства з геєм або лесбійкою значно вище, ніж у селі, і через більшу кількість населення, і через більшу відкритість гомосексуальних людей.

Таблиця 8.25

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви ставитесь до одностатевих шлюбів, коли чоловіки одружуються з чоловіками, а жінки з жінками?» (серед усіх респондентів/-ок, залежно від типу поселення N=2000), %

	Серед усіх	Міська молодь	Сільська молодь
Позитивно	3,8	3,6	4,1
Нейтрально	30,9	34,2	23,5
Негативно	59,3	55,5	67,7
Важко відповісти	6,1	6,7	4,7

¹⁰ Одностатеві шлюби легалізовані у таких європейських країнах, як: Бельгія, Данія, Фінляндія, Франція, Ісландія, Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, Португалія, Іспанія, Швеція та частина Великої Британії.

¹¹ Шестаковський О. Післяреволюційна Україна – толерантність чи ухил вправо: науковий звіт про дослідження / О. Шестаковський, О. Трофименко, М. Касянчук, М. Вознесенський / ЛГБТ-центр «Донбас-СоцПроект». – К., 2016. – С. 16–17.

ВИСНОВКИ

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ

- Основними пріоритетами в житті для більшості молодих людей є сімейне щастя (63,6%), здоров'я (53,6%) та кар'єра (39,3%); на третє та четверте місце у своїх вподобаннях молодь ставить можливість бути вільними і незалежними у своїх рішеннях та вчинках, мати можливість реалізувати свій талант і здібності, а також здобуття багатства. Молодь старших вікових груп, більшою мірою є орієнтованою на досягнення сімейного щастя та здоров'я, а молодь молодшого віку – на досягти кар'єрного успіху. Бажання щодо основних досягнень в житті різняться залежно від макрорегіону країни, в якому проживає молодь, однак, майже не різняться залежно від типу поселення, в якому проживає молодь, – виняток становить потреба реалізувати свої здібності й талант, яка є більш значущою, ніж для молоді, яка проживає у сільській місцевості;
- ґендерна оцінка пріоритетних цінностей сучасних молодих жінок та чоловіків є відмінною: жінки частіше зазначають про потребу досягти сімейного щастя та мати гарне здоров'я, а чоловікам – більше притаманне бажання зробити кар'єру, бути вільним, незалежним у своїх рішеннях і вчинках, досягти багатства та влади;
- для більшої частини молоді важливо самостійно вирішувати як діяти (75%), знайти час для вивчення чогось для себе та вдосконалення здібностей (71%), мати власну думку, бути власником ідей (70%), також молодь готова докласти максимум зусиль, щоб інші захоплювалися її досягненнями (68%).

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

- Тільки 9,3 % молодих людей постійно стежать за політичним життям в Україні та 22,4% відслідковує головні події в політичному житті країни, а майже третина молоді (32,1 %) каже про відсутність інтересу до політичних процесів в Україні. Серед головних чинників «аполітичності» сучасної молоді – недовіра політикам та владі (48 %), зневіра щодо важливості своєї громадянської позиції (30,1 %) та низька самооцінка власної політичної культури («я нічого в цьому не розумію») (23,6 %);
- молодь позитивно оцінює актуальні геополітичні та соціально-політичні процеси, що відбуваються в Україні: 71,9 % підтримує вступ України до Євросоюзу, 71,6 % – створення постійної професійної армії, 60,2 % – посилення санкцій проти Росії, 56 % – вступ України в НАТО, 53,6 % – надання Україні зброї іншими державами. Також, 61,2 % молоді підтримує освітню реформу, 60,8 % – реформування системи надання медичних послуг та лікарських засобів, 56,1 % – реформу системи пенсійного забезпечення та 55,6 % реформу децентралізації влади в країні;
- громадянська активність сучасної молоді більшою мірою реалізована в облаштуванні простору своїх населених пунктів (31,3 %) та організації суспільного життя в своїй спільноті (12,2 %). Водночас, включення молоді в процеси громадянського контролю за діями органів влади різного рівня помірно (організація громадських слухань або зборів громадян, ініціювання колективних письмових звернень та електронних петицій до органів влади, збір підписів до різних органів влади);
- 44,3 % молоді готові долучитися до громадських колективних ініціатив та 8 % молоді готові особисто взяти на себе ініціативу з організації громадських ініціатив у житті свого міста/селища/села/області/вулиці/будинку; однак, значна частина молодих людей не відчуває себе здатними впливати на ті події та процеси, що відбуваються сьогодні в країні (48 %), а також в населеному пункті, в якому вони мешкають (30,3 %);
- за результатами цього річного опитування, 18,4 % молоді готова захищати Україну зі зброєю в руках у разі мобілізації та 2,6 % молоді, серед усіх опитаних, вже брала або бере участь у військово-

вих діях на Сході країни. Про свою готовність стати на захист Вітчизни частіше каже молодь, яка мешкає на Заході (24,6 %), Півночі (21,9 %) та Центрі (20,3 %) країни, порівняно з молоддю інших регіонів України. 40,2 % молодих людей підтверджує свою готовність захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими як волонтерство чи благодійність.

ОЦІНКА МОЛОДЦЮ ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

- За оцінками сучасної молоді, найбільш затребуваними сьогодні для них є підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, а також сприяння забезпечення молоді житлом;
- першочергово опитана молодь хотіла б відвідувати спортивні (35,7 %) та профорієнтаційні заходи (31,7 %), по-друге, – заняття з розвитку лідерських якостей та здійснення власного проекту (26,5 %), творчі заходи (25,9 %) та заходи із організації та ведення власної справи (23,5 %), і на третій позиції – заходи з питань організації дозвілля (14,4 %) та громадської і волонтерської діяльності (10,4 %). Варто звернути увагу на те, що існує різниця між гендерними уподобаннями молоді щодо молодіжних заходів: молоді чоловіки говорять про своє бажання долучитися до молодіжних спортивних заходів і тих, що спрямовані на надання компетенцій з організації та ведення власної справи й набуття політичних компетенцій; молоді жінки, порівняно з молодими чоловіками, більшою мірою готові відвідувати творчі заходи;
- для сучасної молоді у контексті проведення заходів для молоді важливим є дружня атмосфера та навчання новому, залучення кваліфікованих фахівців, змістовне проведення вільного часу, можливість безкоштовної участі у заходах та отримання послуг, а також контактування із однодумцями та друзями;
- 64,8 % опитаної молоді не володіє належною інформацією щодо існування молодіжного центру на території населеного пункту, в якому мешкає. 18,7 % молоді сказало про відсутність такої інституції як молодіжний центр в їх населеному пункті, а 14,9 % молоді знає про існування молодіжного центру, однак не залучена до його заходів. Третина молоді, яка мешкає у сільських поселеннях (30,5 %), говорить про відсутність молодіжних центрів в своїх населених пунктах, порівняно із молоддю, яка проживає у містах (13,4 %). Молодіжні центри, на думку опитаної молоді, повинні надавати, насамперед, послуги з профорієнтації та здійснювати підтримку молоді у працевлаштуванні (56,3 %), надавати консультації фахівців (психолога, юриста тощо) (41,6 %), здійснювати роботу з вразливими категоріями молоді (37,9 %), проводити інформаційні заходи з актуальних для молоді питань (35,9 %) та організовувати спортивні заходи (33,3 %).

МОЛОДЬ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В КРАЇНІ

- Переважно сучасна молодь «дещо знає» про реформу децентралізації влади в країні, однак, детально не зацікавлена цим процесом (42,7 %). Тільки 12,7 % молоді, яка відчула зміни, пов'язані зі створенням та розбудовою об'єднаної територіальної громади, звертає увагу на покращення соціальної інфраструктури своїх населених пунктів та підвищення якості культурно-просвітницьких заходів; водночас 46,6 % молоді не відчули будь-яких змін, що відбулися після входу їх населеного пункту до ОТГ;
- 37 % молоді готові особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку своєї об'єднаної територіальної громади, водночас молоді люди старших вікових груп мають більшу готовність долучитися до розбудови та розвитку об'єднаної територіальної громади, ніж молодь молодших вікових груп. Важливо, що міська та сільська молодь рівною мірою має готовність особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку своєї ОТГ. Найбільший відсоток молоді, котра готова брати участь у процесах децентралізації, локалізовано у західному (46,7 %), північному (39,5 %) та південному (31,4 %) макрорегіонах країни;

- молодь країни вважає, що їй доцільно у контексті розбудови життєдіяльності своєї об'єднаної територіальної громади долучитися, насамперед, до розробки й реалізації молодіжних проєктів та ініціатив, а також створення молодіжних ініціативних груп чи організацій. Щодо актуальних проєктів розвитку території свого проживання, насамперед, найважливішим молодь вважає у найближчі три роки – ремонт і реконструкцію доріг і тротуарів (66,8 % та 37,4 % відповідно), лікарень та амбулаторій (47,4 % та 33,8 % відповідно), місць відпочинку у громаді (42 % та 40,9 % відповідно). Водночас, необхідно звернути увагу на те, що пріоритетизація відкриття та облаштування таких публічних інфраструктурних об'єктів громади, як спортивні заклади та центри, спортивні майданчики та стадіони, установи, що працюють із молоддю (молодіжні центри), заклади культури (центри, клуби, бібліотеки) й кінотеатри, театри та клуби за оцінками опитаної молоді для неї зростає у найближчі три роки;
- 57,3 % опитаних молодих людей вважає, що місцева влада не враховує думку молоді при ухваленні рішень, що стосуються розвитку громади; так, дистанціювання влади від молоді при ухваленні рішень щодо розвитку громади частіше відчуває сільська молодь, порівняно з міською, а також молодь, яка мешкає на Заході країни;
- 14,2 % опитаної молоді підтвердило функціонування при місцевих органах влади їхнього населеного пункту молодіжних консультативно-дорадчих органів – молодіжних рад (колегій, парламентів тощо), однак 10,9 % молодих людей вважає, що їх діяльність є формальною, але, водночас, кожна п'ята молода людина має бажання долучитися до діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів, що функціонують при місцевій владі (20,6 %). Насамперед, до діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів при місцевій владі готова долучитися молодь, яка мешкає у сільській місцевості, порівняно з міською молоддю (24,3 % та 18,9 % відповідно).

МОБІЛЬНІСТЬ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ МОЛОДІ

- Більше третини (36,7 %) української молоді, за результатами опитування, виявляють своє бажання виїхати зі свого населеного пункту. Серед молоді віком 14–19 років потенційна територіальна мобільність значно вища, ніж серед інших вікових груп молоді. Відповідаючи на проєктивне запитання «Якщо б Ви хотіли виїхати зі свого населеного пункту, то куди?», 74,1 % молодих людей зазначили, що хотіли б виїхати зі свого населеного пункту за межі України; бажаними країнами-призначень для молоді є країни Європейського Союзу (45,6 %), 21,7 % – бажають переїхати до інших країн світу та 6,8 % – до країн СНД, а до іншої місцевості в Україні виявила бажання переїхати кожна п'ята молода людина (21,7 %), яка б хотіла змінити місце проживання. За результатами дослідження, молоді чоловіки більшою мірою схильні до міжнародної міграції (79 %), ніж молоді жінки (68,5 %);
- сучасній молоді притаманна висока внутрішня реалізована територіальна мобільність: 89 % молоді упродовж усього життя бували в інших населених пунктах своєї області та 82,6 % – в інших областях України. Найбільша внутрішньо регіональна та міжрегіональна міграція притаманна молоді віком 20–24 років, а у зовнішній міграції переважно беруть участь молоді особи віком 30–34 років;
- за останні 12 місяців 79,8 % молоді частіше виїжджало до інших населених пунктів в межах своєї області та 66,5 % відвідало інші області України. Майже третина (28,8 %) опитаної молоді впродовж усього життя бувала в інших країнах, а упродовж останніх 12 місяців – 12,9% молодих людей відвідали інші держави (частіше молоді люди перебували в таких країнах, як Польща (36,2 %), Туреччина (17,9 %), Росія (17,5 %) та Німеччина (8,9 %));
- більше половини (62,1 %) молодих людей зазначили, що хочуть жити в Україні, проте 9,7 % – планують емігрувати з України найближчим часом. Чинниками зовнішньої міграції для молоді переважно є економічні причини. Міська молодь, порівняно з сільською, більшою мірою налаштована на тимчасову міграцію, як з метою навчання, так і працевлаштування за кордоном: 66,9 % сільської молоді хотіло б жити в Україні та емігрувати не збираються, тоді як серед міської молоді та-

ких прагнень, за результатами дослідження, менше (60,1 %). Найбільші еміграційні настрої серед молоді спостерігаються у центральному макрорегіоні країни (14,1 %). Водночас, зі збільшенням віку молоді, зростає її бажання жити в Україні. Найбільші міграційні настрої з метою навчання за кордоном спостерігаються серед молоді віком 14–19 років, а з метою працевлаштування за кордоном, – серед молоді віком 20–24 років. Серед чинників освітньої міграції української молоді за кордон (тієї частини, котра хотіла б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну) переважає бажання отримати досвід життя в інших країнах, можливість познайомитися з іншими культурами та вивчити мову/удосконалити мовні навички. Бажання поїхати за кордон працювати у молоді обумовлено, насамперед, намаганнями підвищити свій матеріальний стан; серед інших причин – відсутність відповідних можливостей на ринку праці в Україні, у порівнянні із іншими країнами, бажання отримати досвід життя в інших країнах, а також можливість познайомитися з культурою інших країн.

НАВЧАННЯ, ОСВІТА, РОБОТА, ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

- 54,5 % молодих людей позитивно оцінюють свої реальні можливості завдяки здобутій освіті й отриманим компетенціям задля їх реалізації у трудовій сфері, а також кар'єрного зростання, підвищення заробітної плати, створення власного бізнесу тощо;
- найпривабливішими професійними видами діяльності для молоді, такими, що мають інструментальну цінність, є професійна діяльність «бізнесмена, підприємця» (45,2 %), «юриста» (36,1 %) та «спеціаліста з програмного забезпечення та комп'ютерної техніки» (31,2 %); за результатами дослідження, значною є гендерна відмінність між уподобаннями привабливих видів професійної діяльності для молодих чоловіків та молодих жінок;
- вибір спеціальності та професії для більшості сучасних молодих людей обумовлені власними інтересами та здібностями (50,4 %), орієнтацією на гідну матеріальну винагороду (38,3 %), а також порадами найближчого соціального оточення (32,2 %). Однак, майже половина опитаної молоді (48,1 %) працює не за фахом або спеціальністю, що була отримана в професійно-технічному або вищому навчальному закладі; відсутність вакансій за фахом (36,7 %) та незадовільна матеріальна винагорода (31,4 %) – головні чинники, котрі пояснюють чому молодь не працює за здобутим фахом;
- половина (51,4 %) працевлаштованої молоді має роботу за місцем проживання, однак, 6,5 % молоді працює в іншому населеному пункті та 9,4 % – в іншому населеному пункті області, в якій вони проживають. Серед основних причин, через які молодь працює в іншому населеному пункті та має виїжджати на роботу, вказують відсутність вакансій для молоді за спеціальністю (38,2 %) та відсутність вакансій взагалі (33,8 %) за місцем проживання. Молодь, яка мешкає у Центрі (33,9 %), на Півночі (37,7 %), Сході (50 %) та Півдні (52 %) країни, що працює не за місцем проживання, насамперед, скаржиться на відсутність вакансій на ринку праці за спеціальністю, а молодь, яка проживає на Заході (52,9 %) країни, – на відсутність роботи взагалі. Окрім того, кожна п'ята молода людина скаржиться на те, що наявна робота за місцем проживання є малооплачуваною та кожна шоста молода людина оцінює умови праці як незадовільні;
- 42,3 % опитаної молоді мають бажання особисто стати підприємцем та відкрити власний бізнес; частіше молоді люди, які проживають у Центрі (46,2 %) та Заході (44,9 %) країни хочуть відкрити свій бізнес найближчим часом та у перспективі. Частка молодих чоловіків, які хочуть відкрити власний бізнес найближчим часом, дорівнює частці молодих жінок, які мають такий намір (10,8 % та 10 % відповідно), але частка молодих чоловіків, які бажають започаткувати бізнес в перспективі є більшою за частку молодих жінок (35,3 % та 28,3 % відповідно).

ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

- Переважно молодь оцінює стан свого здоров'я як цілком задовільний: у понад третини опитаних (32,3 %) «практично не буває навіть нетривалих захворювань», у більш ніж половини молодих людей (52,4 %) – «іноді бувають застуди чи інші недовготривалі захворювання»; лише у 2 % є серйозні проблеми зі здоров'ям та 0,8 % призначено групу інвалідності;
- 46,4 % з усіх опитаних респондентів взагалі ніколи не палили цигарки. Опитана молодь в межах 44,4-85,3 %, (залежно від виду алкогольних напоїв – пиво, міцні напої, вино, шампанське, слабоалкогольні напої, коктейлі чи алкогольні напої домашнього виробництва) не вживали алкоголь протягом останніх 30 днів. Понад 90% молодих осіб, серед усіх респондентів, не вживали наркотики (марихуану – 90,9%, аптечні наркотики – 95,0%, спайс – 98,2 %, кататинон – 99,1%);
- власний ризик інфікування такими хворобами, як ВІЛ, туберкульоз та інфекціями, що передаються статевим шляхом, молодь визначає, швидше, як невисокий. 56,7% молоді вважає, що їй майже не загрожує інфікування на хвороби, що передаються статевим шляхом, 51,5% – на ВІЛ, 41,6 % – на туберкульоз;
- 61,9% опитаної молоді почуваються повністю впевнено, оцінюючи власні знання про ВІЛ/СНІД і вважають їх достатніми; водночас, 23,3% молодих людей мають потребу у розширенні своєї обізнаності з цього питання, а 14,9% опитаних не спромоглися дати зважену оцінку власним знанням. Майже 70 % опитаних підтвердили правильні твердження стосовно неможливості інфікуватися на ВІЛ при «захищених» статевих стосунках та при стосунках з неінфікованим партнером, а також щодо можливості наявності у людини ВІЛ-інфекції або СНІДу. 81,4% опитаної молоді правильно вказали шляхи поширення туберкульозу, але на неправильні твердження щодо шляхів поширення хвороби вказало від 14,5% до 24,8%;

Зважаючи на отримані результати, доцільними, своєчасними й актуальними є різноманітні заходи (із застосуванням найрізноманітніших методів та засобів), спрямовані на поширення серед молоді інформації щодо користі здорового способу життя, шляхів інфікування на ВІЛ, туберкульоз, хвороб, що передають статевим шляхом з особливим акцентом на юнаків та дівчат більш молодшого віку та мешканців сільської місцевості.

СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ

- Серед опитаних в офіційно зареєстрованому шлюбі перебуває 36,7 % молодих осіб, не реєстрували свої відносини 8,6 %; зі збільшенням віку респондентів збільшується частка молоді, яка перебуває у зареєстрованому шлюбі, та зменшується відсоток молодих людей, які взагалі не одружені/незаміжні. Серед міської молоді частка тих, хто живуть разом без реєстрації шлюбу, – 11,9 %, 7,7% – серед сільської молоді;
- лише 10,6 % опитаної молоді країни живе у незареєстрованому шлюбі, до такої форми співмешкання позитивно ставиться 28,5 % опитаних молодих людей; водночас, майже половина опитаних молодих людей (51,1 %) до незареєстрованих шлюбів налаштовано нейтрально. Найбільша частка позитивно налаштованих до цивільних шлюбів молоді мешкає на Півдні (38,1 %) країни, найбільший відсоток негативно налаштованих – на Заході (19,9 %) країни. Серед молодих чоловіків відсоток позитивно налаштованих до цивільного шлюбу – 32,3 %, тоді як серед молодих жінок усього 24,6 %; відповідно відсоток негативно налаштованих серед осіб жіночої статі вищий –18,2 %, у порівнянні з 11,2 % чоловічої статі. З віком зростає частка осіб, які вважають зареєстрований шлюб формальністю, а також тих, чий партнер/ки проти офіційної реєстрації стосунків;
- серед молодих осіб, які нині не перебувають у офіційному шлюбі, більше 77 % планують у майбутньому його укласти; помітна тенденція, що зі збільшенням віку молодих людей зменшується частка тих респондентів, які не планують жити в зареєстрованому шлюбі. Сільська молодь більшою мірою налаштована на офіційну реєстрацію шлюбу в майбутньому (82,1 %), у порівнянні з міською мо-

лоддю (75,2 %). Серед молоді Центру країни (69,7 %) найменша, в порівнянні з усіма іншими макрорегіонами, частка респондентів, які планують взяти офіційний шлюб.

- за результатами дослідження, існує зв'язок між матеріальним становищем та планами мати дітей: чим вищий матеріальний стан респондентів, тим більше вони виявляють наміри мати дитину, і, відповідно, чим нижчий – тим більше говорять про відсутність такого бажання. Також існує зв'язок між кількістю дітей та матеріальним станом родини: зі зростанням добробуту молодих людей шанси виховати більше, ніж одну дитину зростають (це стосується родин, які мають до трьох дітей включно); щодо родин із трьома та більше дітьми, то їх частка найбільша серед молоді, яка знаходиться поза межею бідності, і вона має тенденцію до зменшення зі зростанням добробуту родин;
- 59,3 % молоді негативно ставиться до одностатевих шлюбів.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ВИДАННЯ

Міністерство
молоді та спорту
України

МОЛОДЬ УКРАЇНИ 2017

РЕЗУЛЬТАТИ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

*Комп'ютерна верстка
Коректор
Технічний редактор*

*Юлія Венгринович
Леся Мельник
Тетяна Яворська*

Здано до складання 30. 10. 2017 р.
Підписано до друку 06. 11. 2017 р.
Формат 60x84 1/8.
Папір крейдовий. Гарнітура SchoolBook.
Ум. друк. арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 9,96.
Наклад 500 прим. Замовне. Зам. №6327

Видавець і виготовлювач ТОВ «Терно-граф»,
свідоцтво суб'єкта видавничої справи ТР № 24
від 28. 12. 04 р.
46400, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18,
тел. (0352) 51-91-65, 51-91-66
e-mail: terno-graf@ukr.net